

Přítomnost

ROČNÍK XIII

V PRAZE 4. LISTOPADU 1936

ZA KČ 2.—

Může se Anglie uzavřít na svůj ostrov?

A. J. CUMMINGS

Nikoliv strany - jen sekce

V. BORIN

Kocourkovští učitelé

OTTO RÁDL

Tisk stranický a proto odpovědný a tisk nezávislý a proto neodpovědný

Právo a případ Kelsenův

Jak to bylo a jak to bude s řády a tituly?

EMIL HAVLÍK

Umění v obchodním resortu — Omyly ľudové strany — Dopis z Anglie

Neznámí lidé — V Německu si nepřejí esperanta

Duch ovládání a duch poznání — Zemědělské zadlužení

Slyšeli jste přenosem přímo z jeviště Švandova divadla
první československou vojenskou operetu

„ODTROUBENO“

kteřá v těchto dnech docílí 170 představení.
Již tento úspěch dokazuje, že je to dobrá a slušná česká opereta, která má vtipný děj, krásné melodie a jejímž úkolem je propagovati ve vojsku veselé písničky, optimismus a zdravou náladu

Je to opereta, která má smysl

Tuba
Kč4.-

Ať kladete sebe větší požadavky

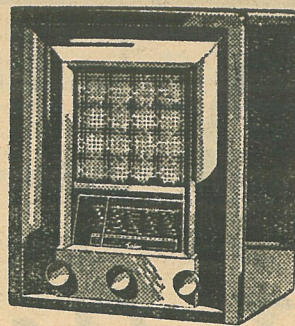
Chlorodont

Vás určitě uspokojí

TRITON

104⁴⁵

Kč
měsíčně při 12
splátkách
hotově Kč1150

Znamení 2okružová
třilampovka pro spo-
lehlivý poslech našich
i zahraničních vysí-
laček. 3 vlnové roz-
sahy od 20—2000 m.

Vysoká selektivita — skvělý
přednes — elegantní výrava — úsporný provoz.

Na venek obal a dopravu neplatíte.
Obrázek ceníky mimo Prahu vyplác.

Největší obchodní domy

BROUK-BABKA

AKCIOVÁ SPOLEČNOST

ÚSTŘEDÍ: PRAHA VII, Belcrediho třída 58, 408

Filiálky ve větších městech republiky

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

V lednu příštího roku bude tomu deset let, co byl založen Klub Přítomnost. Svou dosavadní práci vydobyl si vážné místo v našem veřejném životě přes to, že svoji činnost až do nedávna omezoval jen na Prahu.

Desetileté výročí založení klubu hodláme oslavit mimo jiné také tím způsobem, že přikročíme k soustavnému zakládání dalších klubů mimo Prahu. Plánem tímto zabýváli jsme se již delší dobu, avšak k jeho uskutečnění přistupujeme teprve nyní, kdy stoupající zájem z kruhů mimopražských a pěkné výsledky na př. Klubu Přítomnost v Sadecké jsou nám zárukou, že se pro naši akci najde dostatek porozumění a pracovníků. Správnost tohoto našeho rozhodnutí potvrdil nám ostatně také v naší letní anketě ministr Dr. Krofta.

Obracíme se proto na všechny své přátele mimopražské a žádáme je, aby oznámili našemu sekretariátu, v kterém místě a za jakých bližších podmínek bylo by podle jejich názoru možno k založení klubu přistoupiti. K oznámení budíž pokud možno připojen seznam osob, které by byly ochotny na věci spolupracovati. Ještě před vánocemi tohoto roku svolali bychom pak do Prahy informativní schůzku zájemců, resp. delegátů, kteří se přihlásí nebo nám budou oznámení z jednotlivých míst, a na této schůzce by byly probrány bližší směrnice pro zakládání jednotlivých klubů.

Budíž při tom zdůrazněno, že činnost a význam Klubu Přítomnost nemá spočívat, jak se mnozí mylně domnívají, v pouhém pořádání přednášek

a diskusí — jichž důležitost jinak ovšem nijak nepodceňujeme — nýbrž v tom, že kluby podle předem sjednaného rámcového programu budou se snažiti zvýšením politického vzdělání vykonávati vliv na veřejné mínění ve všech zásadních otázkách našeho veřejného života. Bude tedy jejich účelem, aby v těchto otázkách poskytl svým členům přednáškami odborníků, dále formou dotazů a diskuse v prvé řadě poučení na podkladě ryze objektivním a vědeckém a tím současně také vychovávaly členstvo k vytvoření samostatného úsudku. Výsledky této práce budou pak ukládány ve sbírce „Úvahy a přednášky Klubu Přítomnost“, která již od počátku letošního roku vychází.

Tímto způsobem mají kluby za úkol šířiti poznání o pravé podstatě naší demokracie, Společnosti národů, o řešení našeho poměru k menšinám a pod., popularisovati současné otázky

politické, národohospodářské, sociální a to systematicky podle plánu předem vytčeného, samozřejmě se stálým zřetelem k současným problémům a událostem veřejného života u nás i v zahraničí.

Hodláme tak podporovati tvoření zdravého veřejného mínění, nejdůležitějšího to regulativu v demokraciích vůbec.

K této práci zveme všechny, kdož jsou ochotni v ideách Masarykových pracovati k tomu, abychom při svých zásadách demokratických žili v Československu klidným politickým vývojem uvnitř a velkorysou zahraniční politikou získali si důstojné místo mezi kulturními státy.

Za Klub Přítomnost:

Dr. Jaroslav Drábek,
úř. místopředseda.

Dr. Jiří Tobilka,
jednatel.

Adresa: Sekretariát Klubu Přítomnost, Praha XI., čp. 1800,
tel. 355-33.

OBSAH 43. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: R. PROCHÁZKA: Konec míru versailleského. — FR. LANGER: Slovo „bolševik“ a jeho odvozeniny. Z. SMETÁČEK: Komunisté a 28. říjen. — FR. WARSCHAUER: Fantom opery. — HANUŠ SACHS: Rodina s láskou a bez lásky. — E. F. BURIAN: Otevřený dopis Karlu Horkému, redaktoru „Fronty“. — Děláme tajnou zahraniční politiku? — Na řadě je Karel Radek... — Veřejní zaměstnanci a hospodářská politika. — Tak jsme si to nepředstavovali. — Prostě o knihách.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Učet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. pošt. a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. I. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNY O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Nikoliv strany — jen sekce

Panuje u nás — a ostatně v celém světě — mylný názor, že komunistické strany jsou, jako všechny jiné strany, samostatné politické organizace, jejichž vedení rozhoduje o taktice a postupu strany. Z tohoto předpokladu vycházel též Zdeněk Smetáček v článku „Komunisté a 28. říjen“, uveřejněném v Přítomnosti. Chápu, že člověk žijící politicky jinde, než v komunistické straně, považuje samostatnost strany za tak zřejmý fakt, že o něm není třeba vůbec uvažovat. A přes to je skutečnost v tomto případě docela jiná. Fakticky není žádných komunistických stran. Jsou jen sekce Kominterny.

Jak byl odstaven Šmeral.

V roce 1920 mohla mít sociálně-demokratická levice své vlastní stanovisko k 28. říjnu, poněvadž ještě nebyla pevně začleněna do Kominterny a nestala se její sekci. Tento proces se odehrál až v následujících letech. Včlenění nebylo snadné a bez bolestí. Především museli z Moskvy zlomit Šmerala, silnou politickou osobnost s vlivem mezi dělnictvem. Kdyby takový člověk denně osvědčoval souhlas s politikou Kominterny, bude přece vždy překážkou na cestě proměny strany v sekci. Proto musel zmizet. Především byla doma, uvnitř strany, vyvolána proti němu oposice, v níž tehdy mladé a revoluční živly představoval Haken a Neurath. Úkolem oposice je znesnadnit vůdci, co nejvíce práci a otrávit mu dokonale prostředí. A současně s oposicí se nalíčí vějička tam nahoře, v Moskvě. Právě Šmerala potřebovali nezbytně přímo do Kominterny, do generálního štábu, k vedení mezinárodní revoluční politiky. On, znechucený poměry doma, ovšem na vějičku sedne. Jakmile je někdo v Moskvě, pak už je s ním lehká rada. Právě Šmerala potřebovali k vedení převratu v Mongolsku. Proto v Mongolsku, poněvadž je vzdáleno nejenom od Československa, ale i od Moskvy. Až se tam odtud vrátíš, bude vedení tvé strany dávno v rukou jiných, tobě nepřátelských lidí, a ti již nejsou takového politického formátu jako ty, nemají tolik vlivu mezi lidem, bude s nimi snadnější práce, kdyby překáželi. Ovšemže, tohle Šmeral všechno pochopí, ale to už je pozdě. A jsou mu jasny též všechny další možnosti. Buď se vrátí, zaklepe u dveří sociálně-demokratických předáků a požádá o prominutí za to, že se mýlil. Oni mu jen tak neprominou, a celý aparát jeho strany se na něho vrhne jako na zrádce, opozičníci dokáží posledním jeho přátelům ve straně, jak měli pravdu, když do něj řezali. Ne, tato cesta je nemožná. Zbývá další možnost zmizet úplně v politickém propadlišti, anebo táhnout poslušně v kominternské káře. Šmeral volí tuto, poslední možnost, poněvadž je v ní alespoň jiskřička naděje, že se poměry jednou změní.

Po smrti Leninově.

To byla metoda usměrňování komunistických stran v sekci III. Internacionály, zvané krátce Kominternou.

Tuhá centralisace a proměna stran v sekce vycházela z leninského učení o straně jakožto vojensky organizovaném a disciplinovaném předvoji dělnické třídy, který jen takto organizován je schopen probít cestu k socialismu. Krach II. Internacionály ve světové válce a vítězství Leninovo v Rusku ospravedlňovaly leninské pojetí organizace Kominterny a světového dělnického hnutí. Avšak tehdy, za Leninova života, byla poučka vojenské organizace a centralisace nové Internacionály doplněna požadavkem vnitrostranické demokracie. Kominterny byla skutečně vrcholným orgánem všech sekcí, byli v ní takoví lidé, jako na příklad Radek, který se narodil na prahu Evropy ve Lvově, prožil kus života v Evropě, znal zdejší poměry. Zástupcové jednotlivých sekcí v Kominterně mohli diskutovat a nesouhlasit beztrápně třeba se samotným Leninem, celá tato vrcholná organizace vřela ideovým životem, zaujímal stanovisko ke každé události ve světě. Ovšem se samostatnou politikou sekcí byl konec. Politika se dělala v Kominterně a sekce dostávaly jen příkazy.

Lenin zemřel a zůstala po něm organizace Kominterny. Nejen zůstala, nýbrž vyvinula se v ohromný, nestvůrný úřad. V ruské sekci zvítězil nad starou bolševickou gardou světové revoluce Stalin s novými lidmi. Zvítězil proto, poněvadž byl mnohem ruštější a chápal situaci vlastní země mnohem lépe, než světoobčané Trocký, Zinovjev, Kamenjev, Radek. Viděl a pochopil, že jeho vlastní země je válkou a revolucí vyčerpána až na dno. Že lid už nechce nic jiného, než klid a nějakým způsobem existovat. Nejlepší síly funkcionářů starých bolševiků zůstaly na frontách revoluce, na jejich místo přišli noví lidé, velmi nedostatečně zkalení bolševickou školou. Ti obsadili všechna státní místa, všechny hospodářské posice a měli jen jednu touhu: zůstat na těch místech, užít moci, k níž je vynesla revoluce. Když Stalin počal mluvit o pokojném vybudování socialismu v jedné zemi, dal ideovou náplň všem touhám unavených mas a nových funkcionářů po klidu. Proto porazil Stalin Trockého v těch masách, kterým byl Trocký ještě včera idolem. Vítězstvím Stalinovým nebyla sice myšlenka světové revoluce docela likvidována, ale dostala se na druhou kolej v programu. Tím se měnilo nezbytně postavení Kominterny z vrcholné organizace všech sekcí v pouhý přívěsek, podřízený sekretariátu sovětské sekce. Nestalo se tak ovšem bez násilných zásahů do Kominterny a bez lámání jednotlivých předáků sekcí. K tomu měl Stalin nejenom moc, nýbrž i starou, osvědčenou praxi.

V Moskvě se málo ví.

Vedení vyčištěné a jakéhokoliv ducha zbavené Kominterny bylo svěřeno nějakému Knorinovi a Manuilskému. Vedení tady ovšem nutno chápat v kancelářském a ne politickém slova smyslu. Prostě přednostové úřadu, kteří si chodili do nadřízeného úřadu, v tomto případě do sekretariátu sovětské strany, pro instrukce.

V sekretariátu sovětské strany jsou lidé, kteří sice dobře ovládají otázky pětiletok a pěstování bavlníku v Kazachstanu, ale jsou beznadějnými ignoranty ve znalosti evropských otázek, neboť to, co vědí, je naprosto nesprávné. Nevědomost těchto lidí o našich poměrech je opravdu obdivuhodná. Když na příklad k nám přijeli vybraní sovětsští novináři a spisovatelé, museli jsme narychlo v redakci pro ně psát stručná pojednání o tom, co je to Československo, co komunistická strana zde, jaké jsou tu jiné strany, jaké hospodářské a sociální poměry. Každý dostal tato naše pojednání do rukou a první noc se tomu učili nazpaměť, aby věděli, kde jsou. Celá tato nevědomost nových sovětských lidí o ostatním světě je nezbytným následkem jejich výchovy. Jsou vychováváni z agitačních důvodů tak, jako by mimo Sovětský svaz nebylo lidského života, je-li nějaký, nestojí za zmínku.

A tito lidé jsou konečnou instancí v záležitostech evropských sekcí Kominterny. Sám Stalin nezná Evropu a je o ní informován jen ze zpráv svých podřízených úřadů. A jak se tyto zprávy pro něho dělají, ví každý, kdo pobyl v ústředí nějaké sekce. Na příklad v roce 1929 jsme dostali příkaz k vyhlášení generální stávkou a k výzvě proletariátu na ulice. Každý z nás věděl, že je to nesmysl. Ale příkaz je příkaz, a úspěch musel být za každou cenu, poněvadž nové vedení Hakena, Neuratha, Jílka a Bolena bylo vyměněno ještě novějším vedením Gottwalda, Švermy, Guttmanna a Köhlera. Říkali jsme si v redakci posměšně: „Zase pražské ulice zaduní krokem pěti redaktorů Rudého práva a sedmi skladníků Včely.“ Nato hned jiný kolega nás opravoval z oportunistu, poněvadž má zníti: „Zaduní proletářským krokem v periodě váleku a revoluce.“ Dopadlo to přesně tak, jak jsme v šibeničním humoru předpokládali, ale poněvadž někde v nějaké vsi se podařilo sročení lidu a v Michli jeden komsomolec křičel na ulici: „Ať žije Sovětský svaz!“, vyšla zpráva o tisícových demonstracích proletariátu. V Kominterně to upraví na statisícové masy a pošlou výše, nadřízenému úřadu, kde konečně Stalin čerpá zprávy o stavu hnutí na západě.

Poučky, které se přežily.

Ideově Kominternu v tomto období vegetovala z několika starých, leninských formulek, z nichž jedna zní, že v době revoluce je nutno soustředit palbu proti straně, která dělá kompromisy s buržoasií. Tou stranou byla v revolučních letech 1917—21 podle Lenina sociální demokracie. Jenomže Lenin umřel a zůstala po něm k velikému neštěstí nejenom bezduchá Kominternu, ale i poučky platné v určité situaci a neplatné v situaci jiné. A tak zůstal sociálfašismus v úředních šupletech Kominterny největším nepřitelem proletariátu bez ohledu na to, že situace již se dávno změnila, a německý fašismus strojí pohřeb nejen tomu sociálfašismu, nýbrž i nejsilnější sekci Kominterny v Evropě. Co chybělo Kominterně na duchu, to doháněla v úřední důkladnosti. Ohromná budova na Kominternském náměstí v Moskvě je plná registratur, kartoték a pilných úředníků. Každý funkcionář z každé sekce světa má zde svůj rejstřík, do něhož musel vypsát dle zvláštního dotazníku celý svůj životopis, udat adresy všech příbuzných. Udaná data se opět zvláštním aparátem vyšetřují, hledají se kaňky v životech funkcionářů a jejich rodin až do třetího kolena. Zkrátka nej-

důkladnější policejní registratura světa. Celá armáda jiných úředníků čte denně vše, co bylo v tisku sekci napsáno, hledá úchytky a úchylečky, aby byl hned zkrocen každý, kdo se provinil proti subordinaci. Jejich pozornosti neujde ani tečka nad i. Jiní úředníci rozesílají opět zvláštními posly sekcím oběžníky a dotazníky, takže je v celé této organizaci stále nad čím úřadovat.

Můj případ.

Z tohoto velmi stručného vylíčení organizace Kominterny musí být každému zřejmo, že nějaká samostatná politika komunistických stran je absolutně vyloučena. Pochopitelně že tento stav vyvolává v sekcích neustálou, tajně organizovanou opozici, stále skryté i zjevné revolty informovaných straníků, jejich odvolávání do Moskvy a vylučování, když neuposlechnou. Moje vystoupení dne 26. září 1934 nebylo nějakým počátkem obratu v nazírání komunistické strany na 28. říjen, jak se domnívá Smetáček, poněvadž komunistická strana žádné nazírání nemá a mít nemůže. Ta je vždycky dostává z Kominterny.

V tomto případě jednalo se o jednu z revolt, k níž jsem se odhodlal po návratu z Moskvy, kde jsem shlédl celou kominternskou organizaci, a všechny mé dosaavadní pochybnosti byly utvrzeny. Nebylo to vystoupení individuální, nýbrž v dorozumění s mnoha vedoucími lidmi sekce nejenom československé, nýbrž i německé. Tito zvláště poukazovali na to, že Kominternu po německých událostech pokračuje dál v zločinné politice, jako by se nic nestalo, a že musí být proti tomu rozpoután odpor i za cenu obětování těch, kteří začnou. Pouhý onen projev na přednášce v Městské knihovně, kde jsem prohlásil, že „v konkrétní situaci musí se komunisté postavit na obranu této měšťácké demokracie proti fašistickému barbarství“, stačil by normálně na vyloučení ze strany, poněvadž byl přímým, vědomým porušením kominternských příkazů, které nám ještě tehdy předpisovaly, že hlavní nebezpečí fašismu hrozí od — Masaryka. Avšak stalo se ještě více. Celý onen projev byl uveřejněn v „Halo-novinách“, čímž přestal být individuální a stal se organizovanou, frakční vzpourou proti kominternským úředníkům. Vedení sekce dostalo z Moskvy příkaz, že moje názory musí být, co nejostřeji potřeny a já učinit exemplární, veřejné pokání. Vedení strany otálelo s provedením, poněvadž situace v Moskvě byla napjatá. Stalin rozhořčeně hledal příčiny porážky v Německu, a očekával se pád dosavadních přednostů Kominterny. Jenomže věci nešly tak rychle, naopak, v Kominterně byl popraven zástupce sekce Haken, který se odvážil drzostí po celé desetiletí nespáchané: odmlouval přednostům Kominterny a prosazoval veřejně změnu politiky v Evropě.

Vedení sekce v Československu začalo velmi neochotně s bojem proti mým názorům a s likvidací opoziční frakce. K mojí ideologické popravě se přihlásil jeden snaživý úředník, kterému tím byla dána možnost projevit ideologickou čistotu a upozornit na sebe nahore. Tedy ne dělnický funkcionář, jak se domnívá Smetáček. Dělničtí funkcionáři dávno do těchto věcí nemají co mluvit a nemluví. Oni buď jen věří anebo čekají, že se to změní. Onen snaživý úředník mě pokáral jednak soukromým dopisem, v němž dokázal, jaké zlo je měšťácká demokracie pro dělnickou třídu a jaké nebezpečí fašismu plyne z Masaryka. Pak zkroutil

všechny mé články, vybral si z nich, co se hodilo a dokázal v „Rudém právu“ strašně nebezpečí mých názorů pro dělnickou třídu. Dnes opakuje nejen to, co jsem já tehdy říkal, ale je mnohem dále napravo, a jsou to dnes názory „jedině vedoucí k vítězství dělnické třídy“, poněvadž se mezi tím situace v Kominterně změnila a ona to nařídila. Šéfredaktor „Halo-novin“ byl suspendován a vzal si toto poučení tak k srdci, že je dnes nejhrošivějším úředníkem. Já se měl kát a projevovat radost nad tím, jak soudruh Eduard osvítil můj rozum. Soudruzi z opozice radili, ba přikázali, abych se kál a vůbec napsal vše, co budou žádat. To je totiž normální a jedině možný postup opozice v dnešní organizaci Kominterny. Naplýt si do očí, jak ti přikážou, jen abys vydržel ve straně dál a mohl pracovat. Jakmile tě vyloučí, ztratíš veškerý kontakt s členskou masou. Oni z tebe, vyloučeného člena, mohou udělat ve svém tisku největšího zločince. Ty se nemáš kde bránit. Jakmile se uchýlíš s obranou do tisku označeného za měšťácký, tím okamžikem tě mají tam, kde chtěli: vidíte ho lumpa, už je tam! Hle, kam vedly jeho názory! Hle, kdo ho platil za jeho opozici! Nu, já přes to neposlechl a na místě pokání napsal další útok na linii Kominterny s vědomím, že budu vyloučen. Ale nedošlo ani k vyloučení, poněvadž v nadřízeném úřadě už byl zmatek, Stalin již nařídil tiché odstranění dosavadních přednostů Kominterny, kteří, objektivně vzato, za nic nemohli, poněvadž byli jen obětí poměrů vzniklých z rozporu mezi budováním socialismu v jedné zemi a existencí Kominterny.

Proč dnes komunisté oslavují 28. říjen.

Nezměnil se názor komunistické strany na 28. říjen, změnila se zahraniční politika Sovětského svazu a proto i nařízení Kominterny, která změnou provedenou loňského roku stala se pomocným úřadem lidového komisariátu zahraničí.

Ale i při této změně může dojít k přehmatům. Na příklad před rokem přivezl Šverma z Moskvy nařízení, podle něhož nebylo pravdou vše to, co včera bylo pravdou, a sekce měla nalézt kladný poměr k této, měšťácké republice, ba i slavit 28. říjen. Dobře, všichni to sorně a mnozí radostně prováděli, načež v Moskvě usoudili, že tím sekce příliš ztrácí svoji vlastní tvář, počkali do ratifikace sovětsko-francouzské smlouvy a pak nařídili Gottwaldovi, aby to jel rozházet. Gottwald jel, poněvadž člověk nic nenadělá. Když neposlechněš, budeš trockistou. Rozházet to zde důkladně, v zájmu spravedlnosti vyhodil šéfredaktora „Rudého práva“ Budína, který psal jen to, co mu zhora nařídili a celé měsíce schvalovali, sesadil Švermu s místa vedoucího sekce, mimo to se Šverma musel řádně kát. Gottwald po vykonané práci odejel zase do Moskvy hlásit provedení rozkazu. Tam však mezi tím usoudili, že sekce přece jenom nesmí ukazovat příliš svoji revoluční tvář, poněvadž by tím odradila masy maloměšťáků, a nařídili Gottwaldovi, aby to zase uvedl na starou, jím prokletou linii.

Gottwald jel, poněvadž Kominternu zůstala úřadem, a jeden člověk nic nenadělá. A tak jsme byli svědky toho, jak tentýž Gottwald, který před rokem sesadil celé vedení za to, že zašlo ve svém oportunismu až k oslavám 28. října, nařídil oslavy 28. října. A při tom chtějí, aby je někdo bral vážně, aby skuteční vůdcové

ostatních politických stran stáli tak vysoko, jako nejnaivnější komunistický stoupenec, který vždy věří tomu, že co dnes Moskva nařídila, dobře nařídila. Celá bída komunistických stran je v tom, že nejsou stranami, nýbrž bezduchými sekcemi úřadu zvaného Kominternu. Dokud tento stav trvá, je vyloučeno, aby z komunistických sekcí byl vážný faktor proletářské a pokrokové politiky. V. Borin.

p o z n á m k y

Tisk stranický a proto odpovědný a tisk nezávislý a proto neodpovědný

Týmž dechem, kterým patheticky hlásal, že zahraniční politika je věcí celého národa, ohrozoval se agrární poslanec Žilka v zahraničním výboru sněmovny proti existenci nezávislého tisku, který prý nemá odpovědnosti, ale osobuje si zasahovat do zahraniční i vnitřní politiky. Podobné výroky objevují se v agrárních novinách v poslední době velmi často. Napiše-li nějaký list, který nemá právě titul orgánu té nebo oné strany, něco agrárikům nepříjemného, pozdvihne zpravidla „Venkov“ ukazováček a zamračeně se táže: „Kdo za to odpovídá?“

Nic tak znamenitě necharakterizuje povahu agrárního demokratismu jako tato otázka. Agrární strana zřejmě už tak dokonale zapoměla na své liberální počátky, že upírá odpovědnost každému, kdo na ni nemá potvrzení s razítkem nějakého partajního sekretariátu. Že by také mohla být nějaká odpovědnost osobní, že jsou ještě lidé, kteří z vlastní vůle a podle vlastního rozumu hájí určitý politický program, že jsou listy, které právě těmto lidem dávají možnost, aby svobodně projevili své mínění, a že jsou tisíce čtenářů, kteří právě tyto listy kupují, a to ochotněji než orgány partajních sekretariátů — to jsou zjevy, které zřejmě daleko přesahují obzory agrárního demokratismu. Neboť podle tohoto demokratismu je politika věc několika partajů — a to pokud možno mála, nejlépe jen partaje jedné — a tiskových orgánů těchto partajů. Co mimo jest, budiž odsouzeno k věčnému mlčení. Politický úkol občana se podle tohoto názoru končí odevzdáním hlasovacího lístku. Vše ostatní obstará partajní sekretariát: vybere a přidělí k odevzdanému počtu hlasů příslušný počet kandidátů a teprve tímto jeho úkonem tajemně vzniká demokratická odpovědnost. Vstupoval jsi, kandidující občane, do partajního sekretariátu jako bytost neodpovědná, nemající do čeho mluvit a vůbec nulní, a hle, obdařen mandátem opouštíš ji jako nositel monopolu demokratické odpovědnosti, osobnost ve všech ohledech kompetentní, na niž byla přenesena všechna politická práva svobodného občanstva včetně práva mluvit o politice a psát do novin. Překračoval jsi, novináři, ucházející se o místo, práh partajní redakce jako pisatel neodpovědný a živel rozkladný, ale sotva se příslušná část tvého těla dotkla židle, zaplacené partajním vydavatelstvím, stal se z tebe odpovědný tlumočník demokratického smýšlení a výhradně oprávněný a patentovaný tvůrce veřejného mínění.

Jak je to dlouho, co skutečné veřejné mínění a skutečná demokracie svedly vítěznou bitvu s tímto duchem partajního antišámburu? Nějakých deset, dvanáct let. A hle, onen duch zase oživuje, tentokrát v barvě zelené. Jsou jeho nositelé dost pošelilí, aby doufali, že nebudou znovu poraženi? Z. S.

Právo a případ Kelsenův

Po dva roky radil se akademický senát německé univerzity v Praze o tom, nebylo-li by pod jeho důstojnost, povolati za řádného profesora této univerzity jednoho z nejslavnějších odborníků mezinárodního práva v Evropě, profesora Kelsena. Bylo třeba, aby kulturní veřejnost naší demokratické republiky a neoficiálně i československá vláda pracovaly po celé dva roky pro Kelsena, než se akademický senát rozhoupal. Situace byla pro něj nesnadná, poněvadž na jedné straně stojí jedinečný učenek, autor republikánských ústav, autorita na anglických i amerických univerzitách, na jedné straně stojí také ještě prázdná stolice pro mezinárodní právo na universitě pražské — a na druhé straně stojí snahy berlínského propagačního ministerstva, probouzejícího náladu proti to-

mutu vynikajícímu emigrantovi, — který se ostatně narodil v Československu. Tato otázka, která byla pro všechny kulturní republikánsky smýšlející lidi samozřejmostí, byla mezi dvanácti reprezentanty německé právní vědy v Praze rozhodnuta, těžkým způsobem sedmi hlasy proti pěti hlasům ve prospěch Kelsenův. Již tehdy se docela oficiálně rozhlašovalo, že „pobouřené posluchačstvo“ se bouřilo proti „porušení svého práva“.

Kelsen není politikem. Jeho názor na mezinárodní právo je však jiný, než výmysly berlínské Wilhelmstrasse — a to je chyba, která se dnes v klíně německého národa rozhodně vždycky nějak vymstí. Mezi pražskými nositeli německé kultury našli se někteří, kteří se cítili „zkráceni ve svém právu“, protože profesor Kelsen neuznává právo tak zvaných „Führerů“ rozhodovati o vztazích a o bytí národů. Na rozdíl od Dra Goebbelse nesdílí profesor Kelsen názor, že jsou „národy, zrozené k vládnutí“ a „rasy, zrozené k vládě“. Na rozdíl od Adolfa Hitlera není profesor Kelsen přesvědčen o tom, že národy mají vésti jakési nedefinované a nedefinovatelné „krevní zákony“, a nesdílí ani přesvědčení, že určité vyvolené národy si smějí beze všeho se zbraní v ruce vybojovati své „místo na slunci“ a svůj „spravedlivý podíl na bohatství světa“. Tuhleto věc sice minulý týden Dr. Goebbels znovu hlásal, profesor Kelsen však přes to přednáší o tom, že mezinárodní právo je založeno na rovnoprávnosti národů velkých i malých a že národy mají právo svobodně si voliti své reprezentaty a svobodně si určovati své vztahy na právním podkladě.

Tyto rozdíly v nazírání zavinily, že se dne 22. a 23. října 1936 v Praze probudila náramná starost o německou budoucnost a náramná horlivost, jež se projevila v napráskání demokratickým a socialistickým studentům. Profesor Kelsen šel osobně podobnému řešení ideového rozporu tím, že včas a dobrovolně odešel domů. Výsledkem bylo, že od dne 26. října zasedal na německé universitě disciplinární vyšetřovací výbor proti „rušitelům klidu“. Činnosti tohoto výboru si chceme především povšimnouti.

Jestliže kterýkoliv státní občan československý, tedy i student, mimo posvátnou půdu almae matris, někoho zbije, nadává mu, shodí ho se schodů a vyhodí ho z domu a způsobí tím veřejné pohoršení — spáchal tím zločin veřejného násilí podle paragrafu 78 trest. z. („Násilným jednáním proti korporacím zákonem uznaným, nebo shromážděným, jež se konají za spolupůsobení nebo pod dohledem veřejného úřadu.“) Na to je trest od šesti měsíců do pěti let žaláře. Může to býti také zločin veřejného násilí podle paragrafu 83 trest. zák. („násilným vpadnutím do cizího nemovitého statku“), na něž je trest žaláře jednoho až pěti let. Tento paragraf by tu byl na místě, poněvadž bylo zjištěno, že universitní pedelové zakázali rušitelům vstup, že však byli přemoženi. Přichází tu v úvahu i zlomyslné poškození majetku podle paragrafu 85 trest. zák., poněvadž při tomto výjevu byly roztlučeny židle a lavice a používány za zbraně. Kromě toho je tu porušen i paragraf jedna a dvě podle zákona z 12. srpna 1921 „proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních“, na něž je trest mezi osmi dny a třemi týdny vězení. Konečně je čin i rušením veřejného míru podle zákona na ochranu republiky, paragraf 14 odstavec tři až pět, začež je trest vězením do šesti měsíců. Kromě toho podléháji viníci podle správního zákona z roku 1927 peněžitým pokutám od 1000 Kč do 5000 Kč, které mají právo uložití policejní úřady.

Šťastní němečtí studenti práva, kteří mohou praktikovati se skutky trestních zákonů s takovou názorností na akademické půdě — a které za to neodvede policie a na něž státní zástupce nepodá žalobu. Dovídáme se dokonce, že zatím, co provozovali své výprasky, děkan fakulty Dr. Foltin s nimi „vyjednával“. Potom teprve zavedl disciplinární řízení. Vyšetřením nebyl pověřen nějaký odborník na trestní právo, jenž by náš hořejší výčet snad byl doplnil, nýbrž vážený teoretik správního práva Dr. Schranil. Jeho kvalifikace k tomuto vyšetření patrně spočívala v tom, že je delegátem Henleinovy strany u volebního soudu a tudíž osobou naprosto objektivní a ideologicky naprosto se nezotožňující s rušiteli pořádku. O vyšetřování, vedené tímto Dr. Schranilem, byla dne 1. listopadu podána tato oficiální zpráva:

„Akademický senát již ve své vyhlášce z 27. října vyslovil svůj pevný úmysl, přísně vyšetřiti případy ze dne 22. a 23. října a spravedlivě potrestati ty, kterým bude prokázána vina. Posavadní vyšetřování je však stíženo tím, že velká část studentů je nepřítomna, takže nebylo si ještě možno učiniti právní představu

o konečném rozhodnutí. O novém zahájení přednášek na právnické fakultě si vyhradilo rozhodnutí ministerstvo.“

Kromě toho dočetli jsme se v prohlášení německých vysokoškolských organizací, že studenti trvají na tom, aby autonomie university byla za všech okolností zachována, aby případ byl omezen na akademickou půdu a aby nebyl vykládán nějak politicky. To je zábavné. Nejprve studentí pracují dle jasněho výkladu Třetí říše, a pak jim jde o kulturní zápas a zachování vysokoškolské autonomie. Kdežpak by tu směli zakročiti obyčejní policisté se svým laickým rozumem, jenž by mohl zabrániti kulturní práci, udělování výprasků.

Každý normální člověk by otázku byl přičítal profesoru trestního práva. Tímto profesorem by však byl profesor Dr. Neuner, jenž, bohužel, není Henleinovým delegátem a dokonce se ujal i studentů, kteří dostali výprask. Proti doktorovi Neunerovi dále mluví i to, že při incidentu byl osobně přítomen a že je stoupencem Kelsenovým. Je nebezpečí, že on by příliš rychle věc vyšetřil a předal pachatele k potrestání státnímu zastupitelství. To všechno se snad akademickému senátu zdá netaktní, zdá se mu snad také, že by obyčejně dobře nějakým předvoláním rušiti studenty, kteří buď náhodou anebo nikoli náhodou odjeli na dovolenou. Je lépe, bude-li profesor Schranil ještě dlouho čekat, až se všichni vrátí a bude-li případ ještě dlouho vyšetřovati. Zde nic nepomůže ani děkan fakulty Dr. Foltin, neboť on sice s povstaleckými studenty vyjednával, za živého boha se však nemůže rozpomenouti, jak vypadal a jak se jmenovali.

A jak je to s onou slavnou „vysokoškolskou autonomií“, o níž je známo, že v psaném právu vůbec neexistuje. Tato výsada, kterou si vybojovali studenti roku 1848 na staré monarchii, byla zachovávána se strany státu pouze jako právo z v y k o v é : policie alespoň na akademické půdě nikdy neintervenovala. Psaný zákon však o tom neexistuje. Svobodná demokratická republika ovšem může tuto autonomii respektovati, ale jen potud, pokud nepřátelům demokracie a svobody nezneužívají akademické půdy jako hradby pro reakci. Kdýkoliv k něčemu podobnému dojde, nemůže nikdo upírati demokracii právo, aby svou existenci a svou základní zásadu, totiž svobodu slova a svobodu vyučování, hájila i na akademické půdě svými ozbrojenými orgány.

Dr. W. L.

Umění v obchodním resortu

Mnoho doktorů léčí český film, ale s pacientem je to stále špatné. Když to před lety začalo s těmi různými „Polními maršálky“, snažili jsme se tvrdě shovívavě, že všechno tohle podnikání bylo tak na míle vzdáleno od umění a snažili jsme se s tím nějak smířiti. A teď po šesti letech vidíme, že nedostatek umění nebyl jedinou vlastností, která může český film negativně vyznačovati. Ukázalo se, že bylo možno poklesnouti až na nejhroznější nedostatek jakéhokoliv vkusu a jakýchkoliv nároků na úroveň, jak jej dnes ukazují všichni ti „Divošiči“, všelijaké ty „Lojzičky“ a „Na tý louce zelený“, různé ty „Iřiči“, ta „Světla jeho očí“ a jak se ty různé nectihodné výrobky jmenují. Protože náhodou mezi vším tímhle brakem se zhotoví i jednou za tři roky svědomité dílo jako je „Janošič“, spustili filmoví producenti, kteří nikdy nedovedou zanedbatí některé příležitosti, při nichž lze vydělati ze státní kapsy, pokřik, že pro filmy musí býti udělovány ročně také státní ceny. A to hned státní ceny pro producenty, pro autory, pro režiséry, pro herce a pro kameramany. Nemáme sice státních cen pro nakladatele knih, pro sazeče, pro metery a pro navrhovatele grafické úpravy — ačkoliv se u nás díky bohu dělají knihy řemeslně poctivěji a účtyhodněji, než filmy — ale budíž. Doufali jsme, že tyto nikterak nezasloužené státní ceny budou alespoň míti účinek na zvýšení produkční etizádosti a že také budou spravedlivě rozdělovány. Po obou stránkách jsme se mylili.

Abyste vystupňovala ve výrobcích našich filmů ona podivná vlastnost, kterou pokládají za něco směšné zvrácené a která se nazývá uměleckou etizádostí, k tomu nestačily ani podpory po 170 000 Kč, kterých se jim dostávalo dříve, k tomu nestačí ani podpory po 240 000 Kč, kterých se jim bude dostávat nyní. Jak k tomu mělo postačiti ono směšné maličké zpropičné státní ceny ve výši 5000 Kč? To je číslice, s kterou může snad počítat typický proletář jako je český spisovatel, s takovýmhle žebračským obnosem však nikdy nepočítá pan filmový producent a jím se také nedá k ničemu zlákat, zejména ne k umění. S tím jsme nepočítali — a nepočítali jsme také s tím, že jakmile počne státní ceny pro film potvrzovati podle živnostenských principů řízené ministerstvo obchodu — bude při tomu

užívají také svého zvláštního živnostenského klíče. Že film je stále ještě v Československé republice považován za pouze obchodní artikl a že patří stále ještě bezvýhradně do kompetence ministerstva obchodu, to je ostuda, která se neprojevila už dávno tak křiklavě, jako právě letos při prvním udělování státních cen filmových. Ministerstvo obchodu sice má po ruce jakýsi poradní sbor, složený z lidí, které někdy, pokud se mu to hodí, pokládá za odborníky. V případě udělování státních filmových cen hereckých však toto ministerstvo dalo těmto odborníkům nezdvořile na jevo, že je pokládá za hlupáky. Tento poradní sbor, v němž jsou zastoupeny nejvlivnější osobnosti našeho filmového průmyslu i filmového obchodu, v němž sedí zástupce ministerstva zahraničí i zástupce ministerstva školství, totiž většinou šesti hlasů udělil státní cenu filmovému členu Národního divadla, herci Hugovi Haasovi. Herec další, jenž eventuálně také přicházel v úvahu, dostal pouze čtyři hlasy. To je rozhodnutí, s kterým můžeme souhlasit. Hugo Haas má za sebou už asi deset filmů, k některým z nich vypracoval i náměty a ve svých postavách dokázal, že je jediným filmovým hercem v Československu, jenž dovede mluvit s naprostou přirozeností, jenž dovede vytvářeti velice výrazné a doceła přirozené figury, jenž dovede vnést do tohoto prohádného umění hodný kus pravdy a života. Není v českém filmu jediného herce ani herečky, jež by bylo možno Haasovi postavit po bok.

Ministr obchodu však byl jiného názoru, jeho referent, jenž schůzi poradního sboru předsedal, se snažil výsledku hlasování zabránit. Byl při schůzi důtklivě upozorněn, že jako předseda nemá hlasovacího práva. Členové poradního sboru odhlasovali výslovně přidělení státní ceny herecké Hugovi Haasovi. Členové poradního sboru, náležejícímu ke špičkám našeho průmyslu, toto rozhodnutí Hugovi Haasovi tlumočili. Tím více byli překvapeni, když se teprve z novin 28. října dozvěděli, že ministr obchodu pan Najman tohoto kandidáta škrtl a přidělil sám státní cenu herci jinému.

Že pan ministr obchodu má pro umění zvláštní smysl, o tom nechceme polemizovat, poněvadž nám to jasně dokázal už mnohokrát na veřejnosti, na příklad v májových průvodech své živnostenské strany, v nichž dal proměnovat po pražských ulicích mnohým umělecky velice zábavným alegorickým vozům s mnohými umělecky velice krásnými scénami, na příklad z „Lešetínského kováře“. Nikdo však nemůže pana ministra obchodu nějak nutit k tomu, aby stejně jako pro kováře měl smysl i pro film. Stačí, že pan ministr Najman je autoritou v národním a mezinárodním obchodu, není třeba, aby ještě rozuměl mezinárodnímu nebo národnímu filmovému herectví. Při vši téhle uzalosti se však skromně ptáme, proč se pan ministr do filmu vlastně plete? Proč vydává rozhodnutí, která mohou v laicích vyvolat domněnku, že pokládá vážené filmové průmyslníky svých poradních sborů za hlupáky?

Organisace poradního sboru pro filmové věci se právě představuje. Prosíme, nezapomeňte i přeměnit praktičtější s udělováním státních cen filmových. Film je věc kultury, film je národní školou, film patří do komplexu otázek osvětových. Neopomeňte zařídit, aby o udělování státních cen filmových v poslední instanci napříště rozhodovali činitelé kulturní a nikoliv ministr obchodu.

Red.

Omyly ľudové strany

Když se piešťanský sjezd ľudové strany vyslovil pro dosavadní politickou linii strany, nebylo dost dobře možno brát takové rozhodnutí vážně. Hlinka tenkrát položil tisícovému shromáždění řečnickou otázku: „Kto schvaľuje našu politiku, nech dvíhne ruku!“ O odpovědi ovšem nemohlo být pochyb. Způsob, kterým bylo v Piešťanech rozhodnuto pokračovat v opoziční politice, dával mnohým příslušníkům strany naději, že jiné prostředí a jiní lidé vážněji určí další cesty autonomistické politiky. Myslílo se na podzimní zasedání výkonného výboru strany. Výbor se skutečně tyto dny sešel. A stalo se, co se už stalo tolikrát: Andrej Hlinka prohlásil, že ľudová strana do vlády nevstoupí. Pro svoje rozhodnutí našel tyto důvody: „Bieda roľníka, existenčná neistoťa robotníka, chudoba stredných a inteligentných vrstiev, ba chudobnenia celého Slovenska je obžalobou na dnešný režim. Vláda chce i ďalej tento režim uplatňovať. My do takej vlády nevstúpime, my takúto vládu nemôžeme podporovať, my ju musíme porážať. My vstúpime len do tej vlády, ktorá už nás v o b e h y b y, uzná slovenský národ a jeho práva.“

Ne chceme zkoumat v á ž n o s t důvodů, které s takovou lehkostí vyslovil o d p o v ě d n ý vůdce slovenských autonomistů. Chtěli bychom jen použít této příležitosti k tomu, abychom

ukázali několik skutečností, které dokazují, že to, co se nyní v ľudové straně děje, je schopno zřetelně zasáhnout do politických poměrů slovenských. Ľudová strana prožívá jednu ze svých krisí. Vysvětlování stálého odmítání účasti na vládě neústupností koalice není bráno v největší části autonomistické veřejnosti vážně. Inteligence je nespokojena. Ukazuje už hlasitě na to, že ostatní strany si zabezpečují účast na všech odvětvích státní správy, že obsazují místa slovenskými uchazeči, ale svými příslušníky, zatím co ľudová strana nemá nejmenšího vlivu, aby prosadila svoje personální požadavky. Většina se nechce nechat uchlácolit tím, že se všechno zlepší, až bude vybojována autonomia a že tyto oběti (jak říká vedení strany) stojí za to, aby byly trpěny. Hlinkovi se vytýká, že zůstal ve svém politickém vývoji stát, že dost dobře nevidí rozdíly mezi situací z r. 1925 a 1936. Měnění o Hlinkových omylech se zvětšilo ještě po uveřejnění rozhovoru s redaktorem „Fränkischer Kurier“. Hlinka zde totiž prohlásil, že Slovinci jsou fašisté, že se sami dohodnou se sousedy, a že totéž doporučují Čechům. Tento nikým nevyvrácený projev byl přijat autonomistickou inteligencí se značnou nelibostí. Vedení strany to dobře ví. Strana ovšem hledí odpovědnost za všechny své činy svrhnout na jiné. V první řadě na neústupnost vlády a na stranu ľudovou. Ta prý právě proto, že založila svoje slovenské křídlo, je vinna, že autonomisté nemohou dosáhnout toho, co chtějí. Intensita protiludácké kampaně je právě proto odůvodněnější, že dnešní politika ľudové strany by mohla přivést mnohé autonomisty k Mičurovi. Poněvadž komunisté jsou dnes největším konkurenčním nebezpečím pro ľudovou stranu, využívají ľudáci velmi horlivě protikomunistické nálady. I zde bude asi úspěch neúměrný úsilí.

Situace pro ľudovou stranu je horší než jindy. Nejen proto, že její dnešní politika je ztrnulá, ale hlavně proto, že si je toho už dnes slovenská inteligence vědoma. Nespokojenost této části voličů se jistě projeví. Bude-li jí ľudová strana čelit tak, jak dosud čelila nespokojenosti jiných voličů — další radikalizací své politiky — zaplatí za tento svůj omyl mnohem více, než platila za své dosavadní omyly. Také proto, že mezi nespokojenými je dost těch, kdo myslí.

Dr. vň.

Dopis z Anglie

„Ještě je v Anglii takové nadšení pro Rakousko? Nosí prý i tyrolské kroje u Vás?“ „Napište nám, co Angličané soudí o henleinovštině“, píše mi někdo z Čech. A protože je těch otázek ještě více, dovolím si použít Vašeho listu ke kolektivní odpovědi.

Ano, nosí se tu tyrolské kroje, mladé dívky mají pletené punčochy pod kolena, šedivé kabátky, podivné pasy s korálky, zelené kloboučky, nebo dokonce šátky na hlavě. A to nejsou jen tyrolské kroje, to je také přímo importovaný ústroj všech nadšenců z Garmisch-Partenkirchen. To znamená, že Rakousko i Německo jsou v kursu. A zdá se mi, že tomu tak bylo celých těch osm let mého pobytu v Anglii. Teď snad se ten zájem jen zpopularisoval, ale už před třemi roky opereta „U bílého koníčka“ a sentimentální hra „Podzimní krokus“ lákaly Angličany do rakouského ráje.

Nedovedu psát o politice, ale mohu psát o tom, co vnímám kolem sebe jako člověk, který mezi Angličany žije den za dnem. Tedy, proč je mají tak rádi, ty Němce, ať z Rakouska nebo z Německa, o Maďarech ani nemluvě? Řeknu to rovnou: protože jim vyhovují společensky. Angličan je především tvor společenský (proto jen v Anglii dovedou lidé s takovou rafinovaností vyhledávat a uskutečňovat samotu), jejich hlavní neřest, snobství, je společenská neřest, jejich ctností nejsou křesťanské nebo filosofické ctnosti, ale zase jen ctností dokonalého člena stáda. A vypraví-li se Angličan na kontinent, nebo pozve-li cizince do svého domu, nejde za nějakou duševní námahou, která by ho snad odměnila nahlédnutím do duše národa, nýbrž za klidným uspokojením své soběstačné individuality.

Abych mluvila konkrétně: posílám řady přátel do Československa. Někteří jedou vlakem, více jich jezdí vozem. Od těch, co jedou vlakem, slyším obyčejně jeremiády na naše železniční hygienická opatření. Angličané nejsou lidé zvlášť čistotní, naše domy, naše kuchyně zvlášť, jsou aspoň mezi středními stavy u nás mnohem čistší, ale Angličané si potrpí na „tekoucí vodu“. Žijí někde v bungalow nebo na farmě, upravené v obyvací dům, a ta úprava se především týká tekoucí vody v umývacích místnostech. U nás tedy ta voda teče zřídka a nedostačtěně. Připomínám, že Angličané jsou velmi šetrní a nejedou vždy první třídou, ani nepřenocují v nejdražších hotelích.

S lidmi, ktorí cestujú autem, dostávajú sa ťažkosti političtějšího zabarvení. U nás prý není možno si kúpiť olej do auta, není možno si doplniť nějakou chybějící součástku, není možno ani se zeptat na cestu, protože prý lidé zásadně*) nebudou mluvit řečí, kterou umějí, a kterou i Vy částečně ovládáte, totiž německy. Můžete se o tom dočíst v knize „The Motor Tramp“ od John Heygatea. Přiznávám se tu veřejně, že to bylo mojí vinou, že se do Prahy vypravil, ale nebylo mojí vinou, že se nechtěl setkat s nikým z mých přátel. Chtěl prý poznat zemi na vlastní pěst.

Většina Angličanů, se kterými jsem se sešla, trpí pověrou, že teprve po válce jsme se začali učit česky. Je marné jim vykládat, že i děti rakouských úředníků zůstaly proti němčině imunní, často i přes zoufalé úsilí svých tatínků, dvorních nebo místodržitelských radů. Některé ty jazykové obtíže odradí hned na hranicích, a oni obrátí směr své cesty někam do Solnohradu nebo do Bavor, anebo, sne mladých debutantek! — do Vídně, a první kroky do života bez tutorů a „respectable“ rodiny dospívajících gymnastů public school-boys! — do Budapešti. Když přece dodrží svůj slib a dorazí do Prahy, pak dostávám podivné komentáře o „poněkud komickém městě“ (slova inteligentního spisovatele Bozmana), o lidech bez humoru, o baroku, stavěném Němci, o Bílé Hoře, ale zdá se, že nikdo z nich se tam nezamiloval prostě do člověka, bez ohledu na dějiny jeho národa a architekturu jeho města. Několik jich zná pár bývalých hrabat, kteří je pozvali na hony, znají rybníky jižních Čech a houfy husí, svaté Jany u cest, melancholické lesy, o tom pak mluví doma při dinners, když se ztlumí světla nad ovocem a portským vínem, a jak to hltám se zoufalou nostalgií!, ale nikdy mi nepromluví o českém člověku, jak já ho znám. Nemyslím tím nějaký národní specímen, ale třeba ty krásné, mladé lidi, co mají tak opálená těla v létě, a v zimě se honí na lyžích, a mají ten nejrealističtější humor na světě. —

Jaké úspěchy má Henlein v Anglii, ptáte se? Říkají, že na jeho stížnostech musí být něco pravdy, a že se Němcům a Maďarům nedostane, oč byli připraveni, až když dojde k válečnému konfliktu. Dokud trvalo Rakousko, Angličané se nestarali, kolik škol nám bylo upíráno a co s námi dělali Maďaři. Ještě dnes existují Čechy ve školních historických atlasech jako část Německa a jako část Polska v době Jagelonců. Znají ovšem našeho velkého presidenta a našeho velkého státníka, ale jaksi nikterak ve spojení s národem, pro který pracují. V mínění běžného Angličana náležejí tomu národu jen „accidentally“, tak jako i ten náš stát vznikl, podle slov jednoho socialistického předáka, jen „by accident“, náhodou.

Podle oficiálních listů, jsme poslední baštou demokracie ve střední Evropě, all right. Ale přímé informace o nás dostávají členáři těch oficiálních listů z těch zámek a letohrádků, kam byli pozváni lidmi, kteří svým životním standartem stojí jim nejbliže, a kteří si myslí, že je republika připravila o jejich dědičná práva.

„Proč se nad tím tak rozčiluješ?“ řekla mi jednou jedna česká žurnalistka. Ano, proč mě sužuje ten nedostatek sympatie pro můj národ v mozcích mých anglických krajanů? Píchá to denně jako špendlíky: „Na Češku není špatná.“ „Naučí se české děti vůbec slabikovat?“ „Boty máte dobré, to jedině“ — a tak dále. W—ová.

Neznámí lidé

Případ vůdce belgických rexistů ukazuje, jak rychle se dostanou lidé do nedávna úplně neznámí do popředí veřejného života. Lidé, jichž jména nejsou ani v nejnovějších slovnících, lidé, kteří před několika lety sami ani nemysleli, že by mohli hrát politickou roli, stojí v čele silných hnutí. Nejsou to lidé, kteří svým nadáním, svojí znalostí dovedli k sobě připoutati celé masy. Jsou to lidé, kteří velkou vlnou náhody byli vyneseni a postaveni v čelo stran a politických frakcí. Různá pojednání o politických stranách někdy se zmiňují o stranách osobních, o stranách, které jsou dílem jednotlivců, silných individualit. Takový není případ strany K. Henleina. Rudolf Lodgman, kdysi zemský hejtman Deutschböhmen, byl politik, kterému i jeho odpůrce nemůže nepřiznat politický formát; a přece: Lodgmann byl politicky poražen, protože tehdejší vývoj šel proti jeho politice. Naproti

*) Pozn. adresáta: Víme, že tomu tak není, že naši lidé ve městech se snaží mluvit německy, umějí-li a zvláště, chtějí-li prodat. Bohužel, Angličané si obyčejně o sobě jen myslí, že umějí německy a málokdy rozumějí. Očekávat od venkovanů, že budou znát víc řečí než mateřštinu, nejde-li o pohraniční území, je směšné a nemožné u nás, jako všude jinde.

tomu stačilo, aby K. Henlein vydal své prohlášení, že zřizuje Heimatsfrontu, povolání velmi chudíčké a nejasné a — za několik měsíců tu byla silná strana. Ne proto, že ji proklamoval Henlein. Ne proto, že vydal prohlášení. Ale byly tu dispozice ke vzniku takové strany.

Tito neznámí lidé, kteří se stávají známými, jsou obyčejně lidé mladí. A opírají se většinou o mladé lidi, které popuzují proti dosavadním politickým stranám. Demokratické strany v celku podceňují politický význam mládeže a nechtějí se vyrovnati s myšlením mládeže. Je pravda, že politik, který přijde mezi mládež, slyší názory zcela jiné, než na jaké jest zvyklý. Je pravda, že uslyší kritiku, která není právě ohleduplná. Ale nelze odbývati problém mládeže tím, když se na ní najdou její skutečné i neskutečné chyby. Otázka jest taková: buď mládež získají demokratické strany nebo ti druzí. Taková je situace.

A dále: tito mladí, před nedávnem neznámí získávají mládež i jiné vrstvy ne přesnou formulací svého programu, ne tím, jak dovedou jasně říci, co chtějí a jak to uskutečňují, ale právě tím, že s naprostou jistotou hlásají samozřejmosti, nebo tím, že nejjasnější názory, nejobecnější obraty přednášejí jako program, který se bude zítra uskutečňovat. Mluví velmi sebevědomě. Tu nepomůže nic jiného, než dobrá politická výchova, která očkuje lidi proti nebezpečí, že je chytí politická fráze. A tu musí demokracie ukázati také, že dovede jednat. To jest otázka propagandy demokratické práce.

V. G

V Německu si nepřejí esperanta . . .

Jistě jste si všimli zprávy, že v Německu si nyní „nepřejí esperanta“. Aspoň tak odůvodňují vládní kruhy německé svůj zákaz esperantských spolků a zastavení nejčtenějšího esperantského listu, týdeníku „Heroldo de Esperanto“ v Kolíně nad Rýnem, který vycházel pravidelně již 17. rok za vedení známého novináře a nakladatele Teo Junga.

Nový esperantský týdeník „Esperanto Triumfonta“ (Esperanto vítězící), který začal vycházeti nyní v Rotterdamu, píše v posledním čísle o tomto zákazu a praví toto:

„Je to možné — tak mluví v době, kdy za jeden den byl vykonán let aeroplánem přes 3 díly světa? Tento let vykonala sportovním letadlem německá letkyně Elly Beinhorn (paní Rosemeyerová). Dne 6. srpna časně ráno, anebo správněji řečeno: v noci o 0.20 hod. startovala v Damašku (Asie), dosáhla za 2½ hod. Káhýry (Afrika) a tam opět startovala ve 3.40 hod. Ve 12 hod. již startovala v Athénách (Evropa) a pokračovala v letu do Budapešti (tam zastávka) a k Berlínu, kam přibyla v 19.25 hod. večer. Proletěla tak vzdálenost 5330 km, z toho 950 km přes Středozemní moře.

Noviny, říšskoněmecké a jiné, použily této sensační příležitosti, aby promluvily o vzájemnosti a přátelství mezi národy. A to je konečně pravda: žádný sport, žádný obor moderní dopravy není tak a tou měrou předurčen vzájemným stykům a přátelství mezi národy jako letectví. Avšak — jak slouží toto technické sblížení lidí, když jejich duševnímu sblížení není tím nijak pomoheno? Technické sblížení je v programu vládních kruhů a odborníků, avšak duševní sblížení jim překáží a je kazováno, jsou vydávány dekrety proti mezinárodnímu pomocnému jazyku.

Krásná slova byla vyřčena také na berlínské olympiádě: »... Chceme se poznati vzájemně a vážiti si jeden druhého, a tím vystavěti most, na kterém se národy Evropy budou moci dorozuměti...« Tak mluvil německý ministr propagandy. A jiní mluvili podobně. A jak se mohou lidé vzájemně poznati a jeden druhého si vážiti, když si vzájemně nerozumějí, když se vůbec nedohoví? Olympijské hry více než cokoli jiného dokazovaly potřebu a nutnost jedné mezinárodní řeči pomocné. Ne jednou, ale stokrát, nikoli stokrát, ale tisíckrát, v každém okamžiku, na každém kroku. Německé noviny musily o tom psát a také skutečně psaly o těchto nesnázích dosti. Vzájemné dorozumívání na Olympiádě bylo někdy téměř mučením. Vše tam bylo výběrné organizováno, dobře vše běželo. Jen jazykové překážky nebyly odstraněny, ačkoliv pouhý pomocný prostředek — připravený — byl nablízku. Jen ho použít! Ovšem — byl označen jako »nepřípustný«. Proč? Pro pověru, pro předsudek ničím odůvodněný, pro nelásku a neochotu, proto, že tato myšlenka sbratření lidí by se mohla státi něčím velkolepým, co by ohrozilo vzdělanost ve větší míře, než kdysi učinil a způsobil vynález Jana Gutenberga?

Mezinárodní jazyk však dokáže, že boj proti němu není ničím jiným, než veliká, převeliká chyba! J. Šupichová.

politika

A. J. Cummings:

Může se Anglie uzavřít na svůj ostrov?

Autor tohoto článku, napsaného pro „Prítomnosť“, jest zahraničním redaktorem a úvodníkářem velkého liberálního deníku londýnského „News Chronicle“.

V posledních měsících mne diplomaté a novináři z kontinentu často žádali, abych jim vysvětlil rozsah a význam britského hnutí pro ostrovní izolaci.

Kdo je v Anglii pro izolaci.

Toto hnutí jakožto politický směr bylo podporováno a rozšířeno lordem Beaverbrookem, hlavním majetníkem tiskové skupiny „Daily Expressu“. Beaverbrook proměnil myšlenku v heslo „krásné osamocení“ (splendit isolation), což je ovšem stará a obvyklá fráze v dějinách britské politiky. Ale Beaverbrook jí dal tím, že se za ni tak silně postavil, nový a určitý význam vzhledem k nynějším zahraničně-politickým otázkám.

Třeba nemá skupina „Expressu“ jinak vážného politického vlivu v Anglii, lord Beaverbrook si rychle uvědomil, že bude-li prostými slovy vykládat myšlenku, že by se naší zemi vyplatilo, kdyby se držela stranou evropského zmatku, bude zároveň tlumočit přirozený instinktivní pocit průměrného britského občana. Není pochyby, že britský lid měl odjakživa tyto instinktivní ostrovní sklony.

Přes nepříjemnou historickou skutečnost, že Velká Británie byla zapletena do většiny velkých evropských válek, včetně té největší, tento instinkt trvá. Patrně jsme ze svých myslí nevyrváli poněkud nejasnou víru v naši vzdálenost od pevninských sporů a ještě nejasnější naději, že budeme-li jen chtít, můžeme se ještě vyhnout nebezpečím, s nimiž je pro nás spojena účast v evropské politice.

Když jsem toto pověděl, dodám ještě, že jsem se po válce nesetkal se seriosním politikem nebo pozorovatelem politického života, který by si sliboval to nejmenší od politiky třeba jen vzdáleně se podobající politice krásného osamocení. Naopak rostlo ve všech stranách vážné mínění, že i kdyby to bylo možné, bylo by to nemravné a snížilo by britskou sílu a britské vůdcovství ještě víc, kdybychom se obrátili zády k evropským problémům jen proto, abychom posílili svůj pocit bezpečnosti.

Mnohé se událo, co vytlačuje ideu britské izolace z oblasti praktických možností. Náhlost a nutnost, s jakými bylo britské imperium vtaženo roku 1914 do evropského zápasu, otevřely oči těm, kdo si představovali, že Británie může za takových okolností zůstat stranou. Prostí lidé si dnes uvědomují lépe než kdykoliv dříve, že kulka vrahova, vystřelená tisíc mil od Londýna, může ohrozit mír Velké Británie právě tak jako kterýkoli evropské mocnosti.

Pozorovatelé z pevniny, kteří se táží, jaký skutečný dosah mají zdejší řeči o izolaci, nechť pamatují ještě na toto. Před válkou byla britská veřejnost až na malou část naladěna velmi ostrovně, a to nejen v politice. Pozorovali to všichni návštěvníci z ciziny. Ale válka přinesla znatelnou změnu v tomto názoru. Nejen to, že

miliony britských občanů šly vybojovat do ciziny bitvu své vlasti na nejrozmanitějších válečných jevištích, ale také věc, o níž se bojovalo, a to, že většina národů světa byla nějak účastna konfliktu, nutně přivedilo větší poznání a širší porozumění povaze a věcem cizích zemí.

Poválečné rozpravy ovšem ještě popohnaly vzrůst nového veřejného zájmu o „cizince“. Od války věnují britské noviny desetkrát tolik místa i redakční pozornosti evropským otázkám, sociálním a hospodářským podmínkám v Evropě, stejně jako podmínkám politickým, než dříve. Dále se velmi zvětšila možnost cestovati do ciziny, a to jak pro svobodná povolání, tak pro ty lidi, které bychom mohli nazvat nižší střední třídou. Na jednu osobu, která jela do ciziny na dovolenou v prvních letech století, připadá dnes aspoň dvacet, které opuštějí anglické břehy. Ale nejdůležitější ze všeho byl podle mého mínění vzrůst veřejné přízně ke kolektivní akci pro mír skrze Společnost národů. V žádné evropské zemi neměla propaganda pro Společnost národů takový úspěch a nebyla vedena tak intenzivně jako ve Velké Británii v posledních letech. I vlády, o nichž je známo, že byly lhostejné anebo přímo nepřátelské k myšlence důsledné politiky Společnosti národů, byly tlakem veřejného mínění ve všech vrstvách a ve všech stranách donuceny učinit Společnost základem své politické a diplomatické práce. Některé vlády ovšem byly v tomto ohledu upřímnější a energičtější než jiné. Ale obecné přání kolektivně pracovat pro mír bylo vedoucím činitelem v britské zahraniční politice posledních deseti let. Nejnápadnější projev tohoto cítění bylo hlasování pro mír, organizované před třemi lety Unii pro Společnost národů, která je hlavním propagačním tělesem ženevských zásad v naší zemi. Přes to, že členové národní vlády hlasování odsuzovali a zesměšňovali, a přes to, že se užívalo všemožných prostředků, aby se ho stoupenci vlády neúčastnili, prohlásilo se při něm jedenáct milionů britských voličů dobrovolně pro politiku podle ustanovení ženevského paktu. Výsledek překvapil ještě víc vládu než propagátory hlasování.

Nikdy snad se nenašel ve Velké Británii příklad tak přímého vlivu na vládu, aby se dala tím směrem, jímž ukazovalo toto hlasování. Projevy předsedy vlády ve prospěch Společnosti národů, výstrahy Mussolinimu, součinnost Velké Británie při odporu proti italskému útoku na Habeš byly nepochybně přímým výsledkem tohoto projevu britského veřejného mínění. To, co se nazývá ústupem vlády ze ženevské fronty, její neschopnost vnutit ve Středozemním moři britskou vůli bojovné Itálii, velmi poškodilo britskou vážnost v Evropě. U nás doma to zničilo osobní prestiž Baldwina jako politika. A vláda si už nedobyla důvěry britského lidu.

V jednom ohledu má vláda štěstí. Byla zachráněna tím, že britský průmysl má nyní pěknou konjunkturu; a hospodářské poměry jsou poměrně tak příznivé, že veřejná nespokojenost s nebojácností vlády a s nedbáním britské vážnosti je jimi trochu zastíněna. Ve všech stranách se nyní setkáváme s jakousi pohrdavou nedůvěrou ke schopnosti vlády sáhnout odvážně do kopřiv, nedůvěrou, která je spojena se skoro fatalistickým přesvědčením, že se na obzoru objevuje nová válka a že britská vláda asi neudělá nic, aby jí zabránila, ale že je především její snahou opatřit prostředky na gigantický zbrojní program a že, přijde-li nová válka, Británie ji neprohraje.

Co izolaci brání.

Tento stav mysli zajistil dobrou půdu Beaverbrookově propagandě, která hlásá, že Britanie se má vystříhat všech evropských zápletek a že má hrát jen roli dobře ozbrojeného silného muže. Ale ani úředně ani neúředně se neprojevila bezpečná víra, že se opravdu takových zápletek můžeme vystříhat a že můžeme zůstat stranou jakékoli války, která by snad vypukla na pevnině. Jeden z rozhodujících činitelů, které přispívají k rozšířenému přesvědčení, že naše země musí mít nějakou účast v politické úpravě Evropy, aby si zajistila vojenskou bezpečnost, je rychlý rozvoj letectví. Britský lid už nevěří, že britské loďstvo lze považovat podle slavných slov zesnulého lorda Oxforda za „bezpečný štít“ Britanie. Kanál se už nepovažuje za poukázku na ostrovní bezpečnost.

Obecně — ačkoli podle mého mínění nesprávně — se jak v tisku a ve veřejnosti, tak ve vládě a na vojenských místech myslí, že veliké hlavní město s jeho dvanácti miliony obyvatel (počítáme-li k tomu nejbližší okolí) bude více méně vydáno na milost a nemilost útokům ze vzduchu. Proto Baldwin nedávno prohlásil, že britská hranice je na Rýně. Zdá se mi, že tato slova jsou klíčem k britské politické strategii a že na konec nutně rozbijí pokusy učinit z izolace britskou zahraniční politiku. Ať už bude obnovena Společnost národů (jak je stále ještě možno, ač ne pravděpodobno), anebo ať se Evropa vrátí k holé mocenské politice, bude nutno, aby Britanie hledala přátele na pevnině a sdružila se s mocnostmi příznivými britským zájmům. Přijde-li chvíle, že bude nutno prohlásiti se pro politiku v tomto směru, nebude mít, myslím, britská vláda ani nejmenší neshodu, aby si zajistila plnou demokratickou podporu.

Přes všecko vnější zdání nejistoty a váhání v zahraniční politice britské vlády není pochybnosti, že obecné mínění se stále vyvíjí ve směru slavné věty Baldwinovy.

Anglie a nejnovější evropské události.

Nikdo ze starších členů národní vlády není příliš nadšen příchodem vlády lidové fronty ve Francii. Přes to si však kabinet plně uvědomuje, že politická a vojenská součinnost s Francií je v Evropě, která jen ústy vyznává Společnost národů, naprosto nezbytná. Rovněž tu není nijakého nadšení nad novou úpravou locarnských smluv. Ale je úplně jasno v tom, že britská politika se musí řídit těmito zásadami: 1. nedovolit žádné mocnosti, aby ovládala Evropu, a 2. chránit přístavy na kanále tím, že budeme chránit své sousedy. Důležitost této strategie bude ještě zvýšena rozšířením fašistického vlivu na Španělsko. Myslím, že se britská vláda nedá oklamati žádným ujištěním, které dá nebo snad dal generál Franco s ohledem na Středozemní moře. Fašistický vůdce, třeba snad bude pánem ve Španělsku, bude jinak pouhým poslíčkem Mussoliniho.

Když vypuklo fašistické povstání ve Španělsku, většina pravicových politiků — t. j. skoro všichni, ale ne docela všichni, členové národních stran — tajně doufali, že generál Franco svrhne španělskou vládu, protože se jim nelíbila její politická barva. To bylo čistě třídní citění. Velká většina politiků levicových a na levém středu a prakticky celá pracující třída si přáli, aby španělská vláda vyhrála, protože věřili, že jde o boj o demokracii proti nebezpečnému hnutí, které by zničilo demokracii, kdyby v Evropě zvítězilo, a podřídilo pracující vrstvy úplně imperialistickým diktátorům. Ačkoli

si velká část obyvatelstva přála, aby Britanie hmotně podepřela španělskou vládu, nikdo ovšem nechtěl, aby byla Velká Britanie zatažena do nějakého většího evropského konfliktu.

Britská vláda má přes své sympatie ke generálu Francovi veliké obavy, aby nebyla ohrožena strategická hodnota Gibraltaru tím, že by se vítězný Franco podřídil italské a německé diktatuře, a aby britské cesty Středozemním mořem nebyly ohroženy rozšířením fašistického bloku v Evropě. Jsem přesvědčen, že budou-li se události vyvíjet směrem nepříznivým britskému postavení ve Středozemním moři, bude britská vláda jednat diplomaticky velmi rozhodně a bude podporována všemi stranami včetně izolacionistů.

Anglie čeká...

Označil bych britský izolacionismus jako křehkou nauku, která se musí zhroutit pouhým dotčením. Nemá v sobě reality. Je to právě jen nálada muže s ulice. Tisková skupina lorda Rothermera následovala tisk Beaverbrookův jaksí jen na polovic v jeho isolační politice; a Rothermerovy žurnály se zabývaly jen specifickými otázkami, když totiž měly obavu, že britská vláda zakročí na straně, která jim nebude vhod. Lze považovat za docela jisté, že Rothermerova i Beaverbrookova skupina — obě ultrakonzervativní, ale nezastupující skutečný konzervatismus a netlumočící jeho běžné názory — by okamžitě opustily isolační politiku a jakoukoli jinou pošetilou politiku a postavily se do jednotné vlastenecké fronty, kdyby byla země ohrožena válkou, ať už by měly na takové situaci jakýkoli podíl spojenecké smlouvy nebo dohody s jinými státy.

Rothermerova skupina, třeba se nyní přimlouvá za přátelství s Německem, si dává dobrý pozor, aby nevyloučila potřebu dorozumění s Francií; a při svém hlasitém volání po veliké výzbroji zřejmě přihlíží k velikému vzrůstu zbrojení německého a považuje je za nejsilnější důvod pro to, aby Velká Britanie co nejdříve dohonila, co zanedbala ve vojenské síle. Beaverbrookův tisk je pro izolaci jen pokud se týče Evropy a přimlouvá se za úzké dorozumění se Spojenými státy. Tento jeho apel se však docela minul s účinkem, protože nikdo si v Anglii nemyslí, že by se Spojené státy politicky spojily s naší zemí, nebo neočekává od amerického lidu, že by se pustil do rvačky pro anglosaskou nadvládu, kdyby Velká Britanie měla být ohrožena evropskou válkou. Britská vláda by chtěla něco mnohem pevnějšího a účinnějšího než nějakou dohodu, jakou bychom mohli i za nejpříznivějších podmínek očekávat s obou stran Atlantického oceánu.

Dne 17. října minulého roku odpověděl sir Samuel Hoare, tehdy první lord admirality, který je snad ze všech členů kabinetu nejbliž ministerskému předsedovi, na dotaz majora Attlee, předsedy parlamentního klubu Labour Party, takto:

„Mohu krátce říci, že naše zahraniční politika je politika míru. Je to politika našeho zajištění, tak abychom mohli ve světě uplatnit svou váhu ve prospěch míru; a je to politika našeho největšího úsilí zmobilizovat ve světě kolektivní síly míru a vybudovat hráz proti jakémukoli možnému útoku.“

Přeložíme-li to do trochu přesnějších výrazů, může to znamenat asi tolik, že britská vláda při všem zbrojení čeká na vývoj událostí; že je odhodlána použít Společnosti národů, ale tak, aby to neznamenal pro ni risiko válčiti jménem Společnosti; že, než se odhodlá

k alianci s nějakým jiným národem nebo skupinou národů, britská vláda vyčkává, aby viděla, jak kočka skáče — při čemž kočkou míním Německo.

Winston Churchill, který — přes to, že není členem vlády — je daleko nejspolehlivější a nejodvážnější konzervativní politik ve Velké Británii, asi nejpřesněji a nejúplněji vyjádřil britské smýšlení, když 22. října odpovídal na útok německého tisku, který jej obviňoval, že pochybuje o německé vůli k míru.

Je zbytečné, pravil, aby si Německo stěžovalo na obklíčení nebo utlačování, když ví, že kdyby chtělo záruky ve východním paktu, které by je zajišťovaly proti útoku, rychle by je dostalo. Takové záruky odmítlo. Celý smysl kolektivní bezpečnosti jest, aby nikdo nebyl vynechán. Zatím Německo věnuje ročně kolem osmi set milionů liber na válečné přípravy; a Němci se musí v nastávající zimě podrobit mnohým omezením a obětem, aby zdokonalili svůj hrozný válečný stroj. A toho, pokračoval Churchill s neúprosnou logikou, není Německu potřeba jen na obranu, protože Německo tak jako tak je velmi silné a protože by se mu snadno od ostatní Evropy dostalo dostatečných záruk.

Jinými slovy: hlavní hrozba Evropě je dnes ozbrojené, vzpurné, provokující a křičící Německo. Čím dál víc přichází britská vláda i veřejné mínění k názoru — třeba jsou teoreticky izolacionistické — že Německo je hlavním problémem dnešní Evropy a že Velká Británie musí být připravena postavit se vedle ostatních národů a, bude-li třeba, také jednat proti imperia- listickému nebezpečí ve střední Evropě.

literatura a umění

Otto Rádl:

Kocourkovští učitelé

Na podium nastupuje sextet pánů ve fracích, z nichž některý je sice v těle poněkud těsný, druhý však je zato poněkud delší v rukávech. Usednou vážně za stůl a předse- da prohlašuje, že je mu potěšením zahájit valnou hromadu této stolní společnosti „Má matička chudá byla“. Je mu potěšením, že může přivítat k zahájení dnešního slavnostního programu především zástupce pánů skladatelů vegetariánů, pány komponisty: Máslo, Sádlo, Polívka, Smetana, Vomáčka a Petržílka. Zapisovatel zjišťuje na malič- kém papírečku, že zápisu o minulé valné hromadě není, poněvadž jí nebylo. Pokladník zjišťuje veliké pasivum spol- kových financí, z nichž většinu pohltila daň ze zábavy, ač se nikdo nebavil. Ze zprávy se dovídáme, že pan textař zhotovil několik set veršů cizích a dva vlastní, z nichž je- den má rým obkročmý a jeden rým rejdovák. Pokud se týče poptávky, šly nejvíc na odbyt iamby a trochu trocheje, nejmenší poptávka byla po pterodaktylech. Připomíná, že jeho žádost o udělení Nobl-ceny byla zamítnuta, poněvadž jí zapomněl kolkovat. Kapelník spolku pak děkuje se slzami v očích svým světlým vzorům, Smetanovi, Dvořákovi, Fi- bichovi, Stroupežnickému, Třebízskému a Griegoví za je- jich ochotu, s ním se nechali od něho zpracovávat. Slibuje, že jim zachová přízeň i nadále a že je bude i nadále cito- vat, pokud možno s nejmenšími změnami. Předseda mu dě- kuje za jeho mužná slova. Nato se čtou telegramy, došlé k dnešnímu programu: „Přišel jsem, slyšel jsem a šel jsem

pryč“, Gaius Julius Cesar. „Přislíbujte si mně, vyhrožujte si mně, na váš koncert přece nepůjdu“, Karel Havlíček Borov- ský. „A přece zpívají“, Galileo Gallilei. „Slyšet vás zpívat a umřít“, městská rada v Neapoli. Nato povstává jeden bělo- vlasý kmet a pronáší bombastickou táborovou řeč, v níž oslavuje přítomné umělce za to, že s lehkostí jim vlastní absolvovali gymnasium za pouhých 12 let.

Byl jsem už několikrát svědkem toho, že se na podobný projev, jak jsme ho tu reprodukovali ze vstupu k jednomu představení Pěveckého sdružení učitelů kocourkovských, šli se podívat cizinci. Šli také navštívit představení některé hry Voskovce a Wericha v Osvobozeném divadle, seznámili se s nějakou inscenací E. F. Buriana a vždycky znovu byli překvapeni obrovským ohlasem těchto projevů v řadách obe- censtva a jakýmsi zvláštním druhem českého humoru, který tak spontánně působí a který se tak těžko dá překládati do některého cizího jazyka. Skoro vždycky, když se mne ně- kdo z těchto hostů ptal německy nebo francouzsky nebo anglicky, jakému vtípu se právě v tomto okamžiku obecen- stvo tak smálo, musil jsem konstatovat, že by tenhle vtíp v němčině, ve franštině nebo v angličtině nebyl vůbec vtípný, a že bude lépe prohlásit jej za nepřeložitelnou slovní hříčku. To bylo jen východisko z nouze, protože čeština je sama o sobě vlastně velice málo „vtípný“ jazyk, možnost slovních hříček je tu ve srovnání s franštinou i s rušti- nou mizivě malá. Typický českým vtípem není proto také slovní hříčka, vtíp vznikající ze záměny smyslu dvou stejně znějících skupin hláskových, nýbrž daleko spíše hříčka se slovy, vtíp na slova, parodie na řeč samotnu. Čeština, jazyk značné tvrdosti a veliké složitosti se svými podivnými skupinami hlásek a zvuků, je jazykem nějak předurčeným k tomu, aby se z něho vytvářely parodistické slovní hříčky, jak jsme je poznali právě u tohoto spolku učitelů kocourkovských, jenž se nám uvedl tak honosným vstupem a jenž právě zpívá:

„Škola, ta školáka láká, škola-li je pro školáka,
škola-li žáka neláká, školák se ve škole fláká,
nefláká se ale holí, fláká se okolo školy,
fláká se je věta holá a pátým pádem se volá.“

V těchto řádcích, vzatých z kocourkovské písničky Káše, Hrnčíře a Kaláše o „globální metodě“ v české škole, je ve- lice dobrým příkladem pro tento podivný druh typicky čes- kého humoru. Zde se od zvukové parodie na spisovnou češti- nu přechází k úplnému dadaismu, ale k dadaismu, který podobně jako bláznění v Hamletovi má v sobě hlubší rozum, k dadaismu, vycházejícího z velmi logické obsahové asociace. Jestliže tito humorní písničkáři tu zpívají poslední verš na text nesporných gramatických pravd, vybavily se jim tyto věty stejně logickým sdružením představ, jako se Josefu Švejkovi vybavovaly z každé situace jeho věčné historky, jako se Voskovci a Werichovi z jejich velmi učené mezi- aktní rozpravy před oponou vybavuje následující chanson, jako se Vlastovi Burianovi v dobách, kdy se zaměstnával ještě uměním, z jediného podivného slova vybavovala celá bizarní pasáž hříček s tímto slovem. Ve všech těchto přípa- dech tento zvláštní druh českého humoru, který by se na první pohled mohl zdát dadaistickým, se projevuje jako něco vyššího, pozitivnějšího, jako satira. Dadaističtí básníci říkali nesmysly pro nesmysly, psali proto své bizarní básně, protože nevěřili ničemu, protože neviděli v ničem účele, protože propadali se smutkem duchovnímu anarchismu.

Také u Voskovce a Wericha, i u Kocourkovských učitelů najdeme místa, která znějí jako tyto dadaistické verše z doby před 20 a 25 lety. Podívejte se na kocourkovskou písničku o myších:

„Ve skladišti myši piští, mínění se ale tříští,
že co piští, nejsou myši, myši mají hlasy vyšší.
Když jsou myši ve skladišti, vůbec prý tam nezapiští.
A jen se jim oči blyští,
takže je pravdy blíže přísloví, jež vysloví, že
to se rvou ti dva kohouti na smetišti.“

Nepouštějte se s autory do přírodopytnej debaty a spojíte se v tomto případě s tím, že tu nejde o nic jiného, než o akrobatickou hru se zvuky. Podobných případů naprostého slovního nesmyslu však není mnoho, daleko častěji mají tyto humoristické projevy vztah ke konkrétnímu životu a vztah k politické a sociální aktualitě. Citovali jsme však tento příklad z toho důvodu, že je zajímavým příkladem degenerace literární školy a literární módy: to, co bylo ještě před desetiletím vážným literárním směrem, naprosto exklusivním a pobuřujícím měšťáka, pokleslo na kabaretní útvar, na styl chansonů a působí dnes už jen svou vnitřní komikou. Měšťáci už nejsou dnes pobouřeni, i měšťáci se baví.

To všechno jsou jen jednotlivé stránky onoho psychologicky, sociologicky i historicky podmíněného složitého útvaru českého humoru, který nalézá své vtělení jednou v humoresce Jaroslava Haška, po druhé ve sloupku nebo románu Karla Poláčka, jednou v písničkách Voskovce a Wericha, a jindy ve zpěvech těchto Kocourkovských učitelů. Toto těleso akademiků, poetů a mladých hudebníků, které kdysi náhodou si dalo jméno „Pěvecké sdružení učitelů kocourkovských“, jakožto parodie na tehdy proslulá pěvecká sdružení učitelů českých a moravských, těleso, které by se stejně dobře po vzoru „Osvobozeného divadla“ mohlo nazývat „Osvobozeným chansonem“ — představuje totiž dnes po dvaceti letech vývoje a po deseti letech uvědomělého programní a původní tvorby stejně důležitou a zajímavou složku ve vývoji našeho mladého umění jako podnik Voskocův a Werichův nebo E. F. Burianův, že se cítíme vázání, povšimnouti si i jejich historie a rázu jejich tvorby.

Tito Kocourkovští nám poněkud usnadnili úkol tím, že se v přísné řeči estetické vědy definovali už sami:

„Kocourkovští učitelé, tato avantgardní instituce intelektuálních parodií, prezentuje ve své dialogisaci, vokalisaci a harmonisaci inteligentnímu publiku autentickou českou satiru. Jejich groteskní songy, inklinující k linii masivní primitivnosti, vibrují textově mezi surrealismem a Pražankou. Rytmsu talentu komponisty exceluje v brutálních pointách a celá exposice s drastickou tendencí elementárně paroduje neseriosnosti na periferii pololiteratury a musikálního sentimentu. Kocourkovský sextet, plný intelektu a humorného charakteru, reprezentuje svou sedmnáctiletou existencí prominentní propagační akvizici české kultury bakaloristické.“

Podobně jako „Osvobozené divadlo“ Voskovce a Wericha vzniklo ze studentského žertu, ze sjezdu spolužáků, povstalo i sdružení Kocourkovských ze studentské legrace. Bude nejlíp, necháme-li jednoho rodáka z Rychnova nad Kněžnou, spisovatele Karla Poláčka, aby podal sám svědectví o vzniku tohoto souboru, u jehož kolébky stál, jak to učinil již roku 1920 v programu „Červené sedmy“, která tyto zpěváky po prvé ukázala pražskému obecnstvu.

„Snad bude návštěvníky „Červené sedmy“, kteří již v uplynulém roce měli obzvláštní potěšení viděti a slyšeti Pěvecké sdružení kocourkovských učitelů, zajímati, jak tato šprýmovná parodie vznikla. Kocourkovští učitelé nejsou, jak by se snad některý naivní občan domníval, učitelé z povolání, nýbrž jsou to vesměs rychnovští akademikové. Jednoho dne bylo obyvatelstvo, bydlící v sousedství studentského kvartýru, nazvaného „Katovna v pustém lese“, vystrašeno srdcervoucím zpěvem. Občané velmi na to hubovali a říkali, že by bylo lépe, kdyby si studenti vzali raději knížky a učili se. Nevěděli, že vznikla právě epochální myšlenka „Balady na Váhu“. Nakukující oknem, viděli pouze, jak nahatý dirigent řídí sbor nahatých zpěváků. (Bylo to právě při sobotním mytí.) Byl to pohled úchvatný,

ale oni říkali, že je to ostuda. To bylo ještě před válkou. Myšlenka, zkarikovati Pěvecké sdružení pražských učitelů, se ujala. Josef Káš, dirigent, „přepracoval“ Novákovu „Baladu na Váhu“, že z ní zbyla zrovna tak první věta. V této formě dávali jsme ji po prvé na jednom výletě. Naši touhou bylo, ukázati svoje umění také pražskému obecnstvu. Přirozeně, že jsme obrátili zřetel na „Červenou sedmu“, poněvadž naše číslo předpokládá obecnstvo, vychované „Červenou sedmou“. Laskavostí ředitelství, zvláště pana dra Červeného, bylo naše přání splněno.“

„Balada na Váhu“, kterou Kocourkovští tehdy zpívali, převzala pouze osm taktů úvodních a osm závěrečných ze skladby Vítězslava Nováka, jinak byla po hudební stránce parodií a aktualizací lidového námětu. Poněvadž v té době zejména Pěvecké sdružení moravských učitelů prý bylo pověstné starou fasonou svých fraků, archaistickými límečky a celým švihem, připomínajícím staré doby — oblékali si Kocourkovští také fraky, které nepadnou, límečky příliš široké a vysoké, a vousy z konce minulého století. Jejich dirigent si říkal „Blahomrav Spůlka, desátník od sanity“ a celá tehdejší „Červená sedma“, Eduard Bass, Jílovský, Dřemán, Balling, Červený, Vlastimil Burian, Borovanský, Gollwellová, Hvižďálek, Filauková, Pták, Čejka i Gabrielová, hlasitě tleskali. Jejich druhým číslem byl dadaismus v národním stylu „Na vrbě zakukal vůl“, v němž parodovali nejprve styl Křížkovského a Škroupa, pak slavnostní pathos smetanovského „Tomu věnc budiž dán“ v reprodukci Hlaholu, pak sloh moderních skladatelů, Nováka, Ostrčila a Janáčka, a konečně skladby „té nejmodernější ražby eventuálně čtvrtónové“. Jejich představení navštěvovala hudební elita jako Ostrčil, Kovařovic, Vít. Novák, Oskar Nedbal a zejména všichni pražští i moravští učitelé se svými dirigenty, kteří jim jejich satiru nijak nezazlívali.

Kocourkovští učitelé se stali součástí pražského literárního kabaretu, vystupovali v Rokoku i v Centrálu na scénách „Červené sedmy“, pak v Hašlerově „Lucerně“, a konali zájezdy po českých venkovských městech. Jejich styl z tehdejší doby neměl ještě po textové stránce té vyhraněnosti, kterou se vyznačuje dnes. Byla to především parodie hudební, text zněl zcela konservativně, jak na příklad ukazuje jejich „Oslavný sbor“:

„Spojme všichni hlasy svoje, aby zněly z luk i lán, čím že slavný vykonán. Sviňte věnce rudých růží, že ten slavný den je tu, ať se ruka více tuží ku řemeslu rozkvětu. Proto ze všech těchto příčin slavme slavně tento den, v němž buď tento záslužný čím oslaven.“

Se zánikem „Červené sedmy“ roku 1921 se skončila i soustavná pražská činnost Kocourkovských učitelů.

Po studentském období rychnovském a po druhém období ve spojení s „Červenou sedmou“ ožilo z neúnavné organizační činnosti dra Káše toto pěvecké sdružení ještě jednou, po třetí, ke svému nejlodnějšímu období, jež se počalo na jaře roku 1926. Soubor, který mezitím byl rozptýlen po všech koncích republiky, byl nově sestaven a představil se nejprve v Rychnově a pak na několika jiných večířích. Kocourkovští si zachovali svůj parodistický ráz, zpívali sólová čísla, kvarteta, hráli aktovky, chyběl jim však hudební skladatel, jež by celé činnosti sdružení dodával po umělecké stránce jednotný ráz. Způsobem, který je běžnější při uzavírání svazků manželských než při uzavírání svazků uměleckých, však Kocourkovští tohoto hledaného skladatele našli. Dalí si do „Národní politiky“ insert tohoto znění:

„Mladý talentovaný hráč na piano a gong (čili gonkař) se přijme. Absolventi konservatoře a mistrovské školy mají přednost. Osobní představení v plné polní žádoucí. Mírné pití alkoholu není závadou. Nabídky pod značkou: „Umlkl zpěv slavičí, trouba-li zazní válečná“ do adm. t. 1.“

Výsledkem bylo 238 ofert, z nichž na prvním místě stál absolvent konservatoře C. Julius Kalaš a Aurelie šl.

Kaanová z Albertu. Kocourkovští se přiznávají, že nad nevšední krásou své konkurentky zvítězil mladý Kalaš pouze na osobní intervenci rektora konservatoře Suka. Abychom ukázali, jakým duchem se vyznačovalo úřadování této umělecké generace, citujeme vlastní životopis tohoto skladatele, jak jej tehdy přiložil ke své žádosti a jak je uložen v úředním archivu Kocourkovských:

„Narodil jsem se, jako více méně každý člověk, a sice na Výtoni. U rodné kolébky stál již Karel Hašler se svojí písničkou „Výtoňská hospoda“, v čemž mnozí hudebně literární historikové vidí znamení soudu pro moje příští povolání (Hašler a hospoda). Pro jakési provinění byl jsem dán na gymnasium, kdež jsem po deseti letech absolvoval. Tím se vysvětluje moje ohromné vzdělání. Jsa spíše povahy zádumčivé, tíhnul jsem k poesii a hlavně hudbě, ale nelítostný otec z čistě prosaicko-materiálních důvodů si přál, abych já při své atletické postavě věnoval se řeznictví neb studoval práva. Vždy tvrdil: „Udělej si řezničinu nebo práva a pak si studuj muziku pro sebe jak chceš — samotná muzika tě neuživí.“ To bylo strašné dilemma, které na mne lezlo každou chvíli a způsobilo mi hořkosti přemnoho. Připadal jsem se jako Antonín Dvořák, kterýžto moment mě s mým osudem jaksi smířoval a já — já šel na právníčinu. Při tom jsem vystudoval konservatoř, mistrovskou školu a dostal výuční list od mistra Suka — a šel jsem na vojnu...“

S Juliem Kalašem stává se tento reprodukční soubor teprve složkou skutečně umělecky produktivní. Je zajímavé, že v téže době, kdy se v mladém divadle vyvíjí na jedné straně původní směr Voskovce a Wericha a na druhé straně směr E. F. Buriana, vzniká tu paralelní samostatný a přece vnitřně spřízněný útvar hudebně koncertní. Vedle Ježkova chansonu, jenž brzy s větší, brzy s menší původností aplikuje technické objevy mezinárodního uměleckého chansonu ve svých písních, přímo navazujících na melodiku české hudební tradice, vyvíjí se tu ve své technice ještě originálnější chanson Julia Kalaše. A stejně jako internacionál E. F. Buriana dovedl proniknouti k podstatě české lidové písně daleko hlouběji, než kdokoli jiný z předchozí generace hudebních skladatelů, vychází i Kalaš z české písně a z českého popěvku, a ve svých citátech, parodiích a úmyslných imitacích se k nim vždycky znovu vrací. Tato tradiční vázanost české hudební avantgardy s českou hudební minulostí je zjevně tím zajímavějším, že v naší moderní poesii podobného zjevu nikde nenajdeme. Žáci Sukovi, Novákovi, Foersterovi i Janáčkoví mají přímý most k Smetanovi a Dvořákovi ve svých učitelích: mladí básníci nemohli navazovat ani na české parnasisty, kteří se troubadoursky toulali po malebných dálkách, ani na „Lumírovce“, kteří měli básníky skoro jen druhého řádu, ani na papírové symbolisty a dekadenty, ani naši skutečnosti příliš vzdálené mystiky. Tento exkurs do poesie byl nutný: ukazuje nám, že kromě několika básníků Sládkových nemáme lidové poesie a vysvětluje nám, proč skladatelé písní, které mohou vznikati jen z populární poesie, u nás stáli vesměs bezradni. Jedině Jaroslav Ježek a Julius Kalaš měli štěstí, že tyto stejnorodé texty ke svým písním našli.

Právě tímto spojením nové hudby s populárním textem provedli Ježek a Kalaš u nás svou revoluci: stáhli hudbu z jejich exklusivních výšin opět do světa obyčejných lidí. Podařilo se jim to, poněvadž oba pracovali v těsném spojení s takovými reproduktivními umělci, jakých právě potřebovali: Ježek s Voskovcem a Werichem a Kalaš s Kocourkovskými učitelii. Uvidíme na Kocourkovských písničkách, jak k tomuto návratu hudby do pozemských sfér došlo.

Kalašovy písničky, které tvoří jádro Kocourkovského repertoáru, jsou rozmanitého druhu, od prostých popěvků až po složité vokální skladby. Vedle prostých lidových šlágrů (které většinou vydává pod pseudonymem Louis Kassal), jako je „Lampa na rohu“, „Holka, dej si pozor na kluka“,

„Na lásku kdo myslí“ nebo „Ta naše Madla“ — najdeme u něho chansony libivě exotického rázu, jednak vážné, jednak parodistické, jako jsou tango „Hispaniana“, slowfox „Havaj kouzla zbavená“, „Romance ze Santa Fe“, „Svatba na stolech“, rumba „Barbora“ nebo „Fužiama aneb stěhování duší“ — mezi jeho opusy jsou moderní chansonové písně jako „Píseň kosmická“, „Lovci kožišin“, „Bacil“ nebo „Zlodějský fox“ a „Ve skladišti myši piští“. Skládá někdy aktuální popěvky, navazující na politickou současnost, jako „Píseň o krizi“, „Čistá rasa“, „Dvě doby školy české: metoda slabikářová a globální“, nebo „Na český stůl česká ryba“, a konečně najdeme z jeho skladeb jako nejtýpickejší součást repertoáru Kocourkovských učitelů dlouhá hudební, epická Potpourri, jako jsou „Čtyři granátníci“, „Víněk národních písní aneb z kocourkovských luhů a hájů“, „Otoman a lesní panna“, „Balada o hřídéli osmkrát zalomeném“ a „Symfonia Karborunda“. Všimněme si později postupně u těchto jednotlivých skupin skladeb, poněvadž jsou i po stránce textové, i po stránce hudební neobyčejně charakteristické pro ráz moderního populárního popěvku. Jako nejtýpickejší pro tvorbu Kocourkovských si však povšimněme nejprve jejich tiskem dosud nevydané čtyřvěté symfonie o tom, jak sedlák jel do Prahy na hospodářskou výstavu zakoupiti si brousek „Karborundum“.

V této „Symfonii Karborunda“ se prolíná lidová epičnost i lyrika moderní velkoměstské poesie, zde se prostupuje původní skladba s ustavičnými citáty z národních písní, z českých oper i z klasické hudby. Bylo by třeba reprodukovati celou skladbu i s notami, abyste si učinili představu o bohatství textových i hudebních vtípů, o množství humoristických nápadů v rýmech i v slovních citátech. Dovídáme se tu nejprve, že „sedlák seče obilí u hája, ráz, dva, tři, Boleráz“. Zjistí, že se mu otupila kosa a nemá po ruce brousek, na tom se nedá ničeho měniti. „Potom lituje, když už pozdě je, líto koso, líto koso je mi tě.“ Usedne na mez a v zármutku, „v kapsu hrábl a vytáhl chudý gábl“, zabalený do starého čísla „Venkova“. Tu se dočte, že v Praze na hospodářské výstavě je na prodej znamenitý brousek. I rozhodne se, že pojedje do Prahy:

„Za tichých nocí, kdy jen měsíc leje své bledé světlo v šerou jízbu moji, kdy na statku se dojí, sedlák v jízdním rádu hledá, vypůjčeném od souseda. Teprve po dojení našel dobré spojení.“

Následuje milostná píseň na jízdni rád, která si nijak nezadá s Chestertonovou apotheosou této cestovní příručky, jenže zde se vyznání lásky na jízdni rád končí slovy české milostné poesie z konce minulého století „Což neřekl ti hlas můj tisíckrát, že mám tě rád, že mám tě k smrti rád?“. Po dlouhém vyjmenování komických českých místních jmen, končících vesměs na „-ice“, dostává se náš hrdina do Prahy, která je v kvílivé recitaci líčena verši z jedné Laichtroyovské básně:

„Praha je partitura sedmi linek, hluk sedlákovi padá do holi- nek... Že ta tramvaj po betonu leze leze po železe, vůbec nikam nedoleze... Autobusu trouby troubí, pod podloubí, kde jsou houby jen za dvě koruny kilo, — tohle se mu nelíbilo.“

Všimněte si, jak v těchto a v dalších pasážích se prolíná parodie na Nezvala, na civilistické básníky, na opěvatele velkoměsta. Náš hrdina jde směrem k výstavišti jako:

„Pantáta Bezoušek“ od K.V. Raise
auta mihotají se
sirény řvou a klaksony houkají
z kavárny modré oči koukají
modré oči proč pláčete
vždyť já nejsem z K. Č. T.
Sedlák myslí na krávy
strážník má bílé rukávy
a v tváři plno potu
zní jasot kamelotů:
„Prager Mittag... Prager Mittag“

— „Neřvi mi tak“
A sedlák kráčel podle skal
přes hubu mu natleskal
na střechy a kopule
padá rachot vrtele
aeroplánu který letí
nad měděných drátů spleť
letí letí v dálku mizí
byvše to aeroplán cizí
líto je mi líto je mi
prýč je s fotografiemi...

Naráží se tu na nějakou aféru s domnělým přeletem cí-
zího letadla, které fotografovalo nad Prahou, — aktualita se
prostupuje s citáty ze starých písniček a z básní memorova-
ných na střední škole. Tento středoškolský ráz je jedním
z typických rysů humoru Kocourkovských učitelů, stejně
jako byl charakteristickým znakem humoru Voskovce a We-
richa. Tyto obojí projevy humoru jsou určeny lidem se
středoškolským vzděláním. Tato vlastnost, že se humoristický
projev obrací k určité, přesně charakterisované vrstvě lidí,
je jednou z nejzákladnějších vlastností komičnosti, kterých si
teoretikové nauky o smíchu povšimli dosud příliš málo. Každý
vtip je vtípem pouze v určitém prostředí. Každá směšná věc
vyvolá smích pouze v určitém sociálním rámci. Aby něco
bylo směšné, je vždycky třeba, aby prostředí, které se směje,
mělo určitého společného jmenovatele. Lidé určitého divadla
nebo určitého zábavního podniku tvoří vždycky určité psy-
chologické příbuzenství, je mezi nimi jakési stejné ladění,
které Jules Romains nazýval projevem „unanimismu“. Lidé,
kteří se společně mají něčemu smáti, musí mít nějaký spo-
lečný zájem, nějakou sympatii společnou, nějakou stejnou
aversi. Je třeba, aby tolika a tolika lidem ležel v žaludku
Adolf Hitler, aby hra „Osel a stín“ se mohla dočkat
v Praze stopadesátí repris. Je třeba, aby tolik a tolik lidí
bylo předběžně denně zpracováváno a laděno na stejný tón
všelijakými „poledními listy“, aby pitomé vtipy na parla-
ment a na poslance, jimiž se hemží všechny ty idiotské praž-
ské operetní scény, mohly probuditi smích. Není nic po-
chopitelnějšího než to, že Německo zakázalo předváděti
René Clairova „Posledního diktátora“ stejně jako Chapli-
novu „Moderní dobu“: smích na těch místech, na nichž si
ho politický režim nepřeje, by příliš nebezpečně ukázal, že
tolik a tolik lidí v sále sdružuje společná a nevyslovená opo-
sice. Z tohoto ideového společenství v řadách diváků těží
i humoristické projevy Kocourkovských. Proto také, třebaže
nejsou nijak vysloveně politicky orientováni, a třebaže jejich
obecenstvo je složeno z nejrůznějších směrů, propukne
smích jako protest proti zamýšlené agrární nadvládě v tomto
státě na tom místě, kde selský hrdina „Symfonie Karbo-
runda“ se dostává na hospodářskou výstavu a je tu vítán
pathetickým recitativem:

„Stůj noho, posvátná jsou místa kdekoli kráčíš,
kde cepy se snoubí s mlátičkou a vstupné šest korun platíš,
kde čtvermonohým dupotem jede selská to jízda tu právě,
zda znáš ten kraj, wo die Zitronen blüh'n,
a sedlák stanul v hospodářské na výstavě.“

V tomto výstavním prostředí mají Kocourkovští příleži-
tost rozvinouti nejrozmanitější citáty svých reklamních ří-
kanek i epigramatických šlehů. Sedlák má radost, že „už i ty
zemáky mají význam značný, nejen pro lid lačný, nýbrž i pro
ty, kteří z nich — vyrábějí líh.“ Zde se nabízejí „kozy
sanskrtské i jiný brav, dávající Dlouhého-Med-Soběslav“ a
také „krávy, dojnice tak zvané, které z úředního nařízení
dávají dnes mléko pouze pasteurisované“. Vrcholem této
scény pak je brilantní řeč jarmarečního vyvolavače, nabíze-
jícího ke koupi brousek „Karborundum“, která je tak bri-
lantním kouskem, že vám raději doporučíme, poslechnouti si
ji v originále místo pouhého citování. Spokojte se tím, že
sedlák si vytoužený brousek konečně zakoupí a jede domů:

„Jede sedlák z Prahy domů v plné parádě,
nad hlavou si mává brouskem, —
byli jsme už před Rakouskem,
teď jsme první ve vládě.“

V přídatku, kterým Kocourkovští toto své nejnovější čí-
slo doplňují, zpívají na melodii „Furianta“ chvalozpěv na
„Monopol, monopol, monopol, výborný plán . . .“.

V těchto politických narážkách, literárních citátech, hu-
debních výpůjčkách, jimiž stále znovu zdůrazňují podvědo-
mou a kolektivně jednotnou orientaci posluchačů, založili
tito moderní písničkáři svůj úspěch. Jak spojují populárnost
a aktuálnost obsahu s uměním své originální a umělecké
formy, toho si všimneme příště v závěru tohoto článku.

život a instituce

Emil Havlík:

Jak to bylo a jak to bude s řády a tituly?

První politický zákon revolučního
Národního shromáždění.

Když se v polovině listopadu 1918 proměnil revoluční
Národní výbor, tento všemocný a všestranný diktátor,
v Národní shromáždění s funkcí omezenou na zákonodárny
parlament, snesli zákonodárci na stůl tohoto sboru ihned
spoustu politických podnětů: První z nich, který byl
uskutečněn; první politický zákon opravdu vydaný byl
zákon o zrušení šlechtictví, řádů a titulů z. d. 10. pro-
since 1918. Usnášejíc se na něm, revoluční Národní shro-
máždění spatřovalo v osnově jeho více než pouhou pří-
ležitost upravit určitou konkrétní právní otázku; spatřo-
valo zde první příležitost manifestovat svoji představu
demokratického státu a demokratické společnosti. Není
divu, jestliže za těchto okolností zákon byl formulován
s přímocí, která by svědčila spíše politickému pro-
gramu nežli právní normě. Považme jen, že — když se
vyskytla otázka, zda by dodržování zákazů šlechtictví a
vyznamenání mělo býti zaručeno také trestním ustanove-
ním — vyrovnal se zpravodaj ústavního výboru s tímto
návrhem tak, že pravil, že zákon trestní sankce nepotře-
buje, protože jeho sankcí prý bude demokratické právní
přesvědčení společnosti. To znamená: buďto opravdu měl
zpravodaj (byl jím profesor Weyr; ale ovšem zpravoda-
jové už tehdy to neměli tak snadné, aby v motivech k zá-
konu vyslovovali svoje osobní názory a přesvědčení, nýbrž
kolektivní výslednici většiny výboru, pro jehož stano-
visko musejí často ex post nalézáti i takové důvody, které
se jim po případě osobně hned od počátku přičí) takovou
— řekli bychom dnes: nezkušenou — víru v sílu demokra-
tického přesvědčení občanstva; anebo spoléhal na to, že
budoucí zákonodárci zkoriguje přímou čáru této první
verse zákona tam, kde ji toto přesvědčení veřejnosti ne-
stačí udržeti. Tento druhý odhad by byl rozhodně před-
vidavější, a lze říci, že vývoj mu dal za pravdu. První
korektura byla provedena už v dubnu r. 1920. Druhá
pak — po 16 letech — letos v říjnu.

Co rušil zákon z r. 1918?

Zákon z 10. prosince 1918 zrušil především úplně
šlechtictví. Co to bylo šlechtictví v r. 1918, při
pádu staré monarchie, která přece jen již nebyla starým
feudálním stavovským státem? Šlechtictví nezáleželo již
ani ve výsostných právech vrchnostenských nad poddaný-
mi, ani ve výhradní způsobilosti k vlastnění deskových
statků; nepřislušelo již šlechticům právo na zvláštní soud-
ní příslušnost a také neměli, jako dříve, privilegia, aby
jen jim se u soudu říkalo: „pane“. Nebyli také osvobo-
zeni od vojenských služeb. Na sklonku monarchie pozůstá-
valo šlechtictví v právu na užívání predikátů ve spojení
s rodinným jménem, a v právu, aby také druzí lidé —
zejména i orgány státní správy — tohoto predikátu ve

styku se šlechticem užívali. V řadě případů šlechtictví bylo podmínkou k nabývání církevních beneficií, míst při různých ústavech a nadacích a některých dvorských úřadů. Posléze zůstávalo v platnosti — nebyvše zrušeno zákonem z r. 1868 o fideikomisech — ustanovení starého dvorského dekretu, že zřízení fideikomisu se má obvykle povolovati jen šlechticům.

Tyto skrovné zbytky někdejší výhradní třídní výhradnosti šlechty, jež tu byly ještě v prosinci 1918, zrušil zákon úplně. Zejména tady nezrušil jen nabytá šlechtická oprávnění stará, nýbrž celou instituci jako takovou. Nebylo tedy možno zaváděti nové šlechtictví „republikánské“. Zrušil je o to důkladněji, nežli na př. výmarská ústava v Německu, že nedovolil užívat šlechtických predikátů ani jako rodinných jmen. Člen rodiny Lobkowiczovy se dnes jmenuje zcela občansky „pan Lobkowicz“, a nemůže si ani jako součást svého jména psát „kníže“ anebo „z“.

Zákon z 10. prosince 1918 zrušil také řády naprosto a úplně. Co to jsou vlastně řády? Ve svém historickém vývoji původně řády byly společenstva velmi obdobná církevním bratrstvům a řeholím podle církevního práva. Později zevní odznaky zatlačily do pozadí korporáční povahu; dekorace staly se věcí hlavní, pospolitost členů řádu věcí vedlejší nebo nicotnou. Na sklonku rakouské monarchie obvyklé řády zakládaly pro své nositele jen právo na nošení rádrových dekorací, na přístup k některým příležitostem, na př. k některým dvorním slavnostem, někdy také přinášely určité požitky — na př. vojenský řád Marie Terezie. Od šlechtictví se příslušnost rádrová lišila hlavně svojí neděditelností.

Konečně pak zákon z r. 1918 přinesl zrušení titulů. To ale nebylo tak obecné a absolutní jako bylo zrušení šlechtictví a řádů. Co jsou tituly? Co byly tituly — opět na sklonku monarchie, a u nás po převratu, když řečený zákon vyšel? Tituly byly jednak predikáty či oslovení (na př. Excellence, Jasnost, Monsignore), jednak tituly úřední, odpovídající úřední činnosti titulovaného (na př. prezident obchodní komory), jednak tituly akademické a posléze tituly čestné (t. j. úřední tituly udělované osobám neúředním, čestné doktoráty atd.).

Zákon z r. 1918 zrušil tituly „pokud byly udělovány jako pouhé vyznamenání“. Ale i takové tituly, udělované jako vyznamenání, byly zákonem podrženy, jde-li o tituly, na které lze splněním předepsaných podmínek nabytí právního nároku (t. j. na př. titul doktorský, inženýrský atd., nabytý studiemi a zkouškami). dále tituly, jež vyjadřují skutečně zastávanou úřední hodnost (t. j. tituly úřednické, jako „sekční šéf“, „vládní rada“ atd.) a posléze čestné tituly akademické, udílené vysokými školami jako vyznamenání.

Všecky ostatní titulatory byly tedy zrušeny, ať byly uděleny kýmkoliv, tedy zvláště i titulatory církevní, soukromými společnostmi atd. Ústavní výbor byl si ovšem vědom toho, že zde zasahuje do sféry příliš široké, které nestačí zvládnouti. To jej sice nepřinutilo k opatrnější stylisaci zákona samého, ale v důvodové zprávě přece jen naznačeno, že zákonodárce očekával, že kaše jím uvařená se bude jísti poněkud zchladlá. Právě se tu, že výbor uvažoval, neměl-li by zákaz být omezen jen na tituly udělované státem, že však se od tohoto úmyslu upustilo, a to proto, že zákonodárci si přejí, aby udělování titulů neměla pro „obor státu právní platnosti bez ohledu na to, který činitel je udílí.“ To tedy znamená, že na př. církevní tituly nejsou uznávány jen pro obor státu, rovněž tak tituly spolkové. Že státu nevádí, užívá-li církev nebo soukromý spolek titulů jakýchkoli. To jest rozumné sebeomezení; jenže bohužel nepřišlo do zákona samotného. Podle slov zákona by se zdálo, že na př. církevní tituly jsou zrušovány právě tak absolutně jako

šlechtictví, t. j. všude, kde se vyskytnou, nejenom „v oboru státní moci“.

Zákon z r. 1918 zrušil všechna šlechtictví, řády vůbec, a tituly v uvedené míře, i pro státní občany v cizině. Občané nesměli ani přijímatí takových vyznamenání z ciziny, ani jich v cizině užívatí. (Což ovšem bylo platonické, kdyžtž jedinou sankcí bylo „demokratické citění občanstva“, a toto demokratické citění našeho občanstva v cizině nemohlo se uplatňovati svým tlakem jako sankční síla.) Otázka byla, mohli-li cizinci užívatí šlechtictví, řádů a titulů u nás. Podle obecných pravidel mezinárodního práva bylo od počátků uznáváno, že k tomu právo mají. Lichtenstejnové byli u nás vždycky právem knížaty.

Co přinesla revise z r. 1920.

Síla, jež vyvolala revisi z r. 1920, nebyl ani tak hlad širokých mas občanstva po zavedení nových vyznamenání. Stanovisko průměrného českého člověka k řádům a vyznamenáním zůstávalo v celku kritické, odmítavé, trochu ironické a cynické. „Pro potěchu treta z plechu,“ citoval si náš člověk slova z „Pisní otroka“, kdykoli přišla řeč na vyznamenání. A o tom, jaké účte se těšila instituce titulů, svědčí způsob, jakým se v běžné hantýrce pražské ulice předválečné oslovení „vašnosto“ změnilo za poválečné „pane rada“ anebo „pane šéf“. Neozvala se hned niterná potřeba revise, ale dostavily se zkušenosti. Na př. vrátily se domů naše legie, ověšené řády válečných spojenců i řády zavedenými zahraniční revolucí — máme jim je strhávat stejně rozhodně a netrpělivě, jako jsme strhávali 28. října rakouským důstojníkům s čepic „karlíčky“? Přicházeli k nám cizinci, prominentní cizinci; mnozí z nich byli nám nápomocní při stavbě našeho státu; mnozí cizinci za hranicemi pro nás pracovali. Byli bychom jim rádi za to vyslovili uznání. V jejich zemích takové uznání vlády projevují vyznamenáními. Jest to realistické, abychom doktrinářsky lpěli na zákoně z r. 1918, často zřejmě na neprospěch naší vlastní věci, našeho státu, revoluce, pokroku?

Takové zkušenosti přivodily zákon z 10. dubna 1920 (č. 243 Sb.). Budiž tu konstatována pro všechnu naši další budoucnost tak příznačná, a pro vývoj naší demokracie tak šťastná změna v metodě rozvíjení našich institucí. V r. 1918 jsme dělali zákon deduktivní, zákon doktrinářský, nesený revolučním dogmatismem. Kdybychom tímto způsobem byli bývali v budování svého zřízení pokračovali, byli bychom patrně prošli za 18 let trvání své republiky několika revolucemi a reakcemi, byli bychom se pohybovali „ode zdi ke zdi“. Ale už svou ústavu jsme dělali mnohem střízlivěji, a proto drží podnes, zatím co všichni naši sousedé svoje ústavy již několikrátě přešivali nebo převlékali. Zákon z r. 1920 o řádech a titrelech pak jest příznačnou ukázkou empirického budování naší lidovlády. Revidovali jsme revoluční zákon, ale ne obratem o 180°, nýbrž ne více a ne méně, nežli nás zkušenosti poučily, že to té doby bylo nutno. V té době zdálo se — vystačíme jen s několika zcela praktickými změnami. Proč bychom dělali změny další, změny do zásoby, o nichž zatím jsme tehdy nevěděli, zda jich bude zapotřebí?

A tak zákon z dubna 1920 provedl tuto revisi: Zrušení šlechtictví nerevidoval vůbec. To zůstává absolutně zakázáno, jako bylo dosud. Řády restituuje se zpětnou platností, pokud to jsou „odznaky zavedené na paměť šťastně ukončených bojů za svobodu československého národa“ a „čestné odznaky, kterých dobyli si na poli válečném příslušníci československých vojsk jako uznání od vlád spojeneckých“.

Odznaky zavedené na paměť šťastně zakončených bojů za svobodu byly tyto:

1. Československý válečný kříž, zřízený dekretem prozatímní vlády zemí československých v Pa-

říží dne 7. listopadu 1918. Podle svých stanov byl tento řád „symbolem sjednocení našich čtyř osvobozených zemí: Čech, Moravy, Slezska a Slovenska (o Podkarpatské Rusi se tehdy ovšem ještě nevědělo); je výrazem ideálu svobody našeho národa, pro něž byla utvořena revoluční armáda, a je výrazem vděku čl. národa svým bojovníkům“. Na udělení jeho nebylo nároku. Mohl být udělen celým formacím i jednotlivým vojákům čl. revolučních vojsk za osobní statečnost, vojákům spojeneckých armád a výjimečně i osobám nepatřícím do řad revolučního vojska nebo do řad revolučních armád, když jejich činnost pro osvobození čl. národa je vedla do nebezpečí života, v němž se zachovali neohroženě a přispěli vynikajícím způsobem ke zdaru naší revoluce.

Udělení jej bylo možno za zásluhy získané za celé doby světové války, t. j. do podepsání míru, ale kříž mohl být udělen i dodatečně později za takové zásluhy. Po smrti vyznamenaného mohou jej chovati (ne nosit) jeho pozůstalí, za předpokladu bezúhonnosti.

2. Československá revoluční medaile, zřízená dekretem ze dne 1. prosince 1918 v Paříži (podepsaným za presidenta republiky ministrem zahraničních věcí). Na tuto medaili měli nárok všichni dobrovolníci čl. revoluční armády, kteří se do ní přihlásili do dne prohlášení prozatímní vlády československých zemí, kromě nich může být medaile udělena i nekombatantům čl. občanům, jakož i občanům zemí spojeneckých a přátelských za zvláštní zásluhu. U vojáků tedy měla tato medaile povahu pamětního peníze, u nekombatentů šlo o pravé vyznamenání. Ale vojáci, kteří se zúčastnili zvláště statečných akcí, dále účastníci České družiny, Cizinecké legie a některých význačných bojů (Zborov, Bachmač, Doss'-Alto ad.) mohou nositi na stuze zvl. odznak těchto akcí.

3. Čestné odznaky zřízené pro čl. armádu na Sibiři odbočkou čl. Národní rady pro Rusko. Je to řád „Sokol“ M. R. Štefánika a medaile Jana Žižky z Trocnova.

4. Medaile vítězství, zřízená rozhodnutím mírové konference v Paříži z 24. ledna 1919 a pro náš právní řád schválená vládou československou až 27. června 1920 (t. j. po vydání zákona z dubna 1920). Jest to pamětní odznak účasti čl. národa ve světové válce 1914—18 po boku spojenců. Nárok mají všichni žijící dobrovolníci revoluční armády zařazení do ní nejpozději v den příměří, t. j. 11. listopadu 1918, na základě přihlášky, učiněné před 28. říjnem. Zde tedy vlastně opět nejde o vyznamenání, nýbrž jen o pamětní medaili, na niž má nárok každý člen revoluční armády, pokud se neznehodnotil nečestným skutkem.

Zákon z r. 1920 však neobnovil toliko čestné vyznamenání za zásluhy z doby válečné, on zřídil také možnost zřizování nových vyznamenání do budoucna, ovšem jen v míře omezené, t. j. pouze pro vojiny (domácí i cizí státní příslušníky) za statečnost prokázanou před nepřitelem, anebo pro civilní cizí občany za zásluhy, kterých si získali o stát československý. Vyznamenání taková se zřizují nařízením vlády se souhlasem presidenta republiky. Propůjčovati je přináležejí presidentu republiky.

A tak tedy osobám civilním, které jsou příslušníky československé republiky, nemohly být ani nyní vyznamenání udělena. Tyto osoby, ale ani naši spoluobčané vojenští nemohli ani nyní nositi cizí vyznamenání jiná, kromě oněch z doby války.

Možnosti dané v zákoně z r. 1920 použila vláda a president ku zřízení řádu Bílého lva pro cizí státní občany. Možnosti dané pro zřizování řádů pro domácí vojiny za statečnost v boji zatím použito nebylo.

V otázce titulů zákon z r. 1920 ničeho nezměnil. Zato ústavní listina, vydaná v únoru téhož roku (§ 106), zúžila ještě možnost udělení titulů pod míru danou v zákoně z r. 1918. Právě, že tituly smějí být uděleny jen, pokud označují úřad nebo povolání, což se netýká titulů akademických. To znamená, že nyní není již rozhodná

otázka, zda titul má povahu pouhého čestného vyznamenání či nikoli, nýbrž rozhodné jest, zda označuje úřad, povolání, či je-li to titul akademický.

Řád Bílého lva.

Československý řád Bílého lva spolu s čl. medailí Bílého lva byly založeny nařízením vlády ze dne 7. prosince 1922 (jež bylo pak později dvakrát změněno). Řád a medaile se udílí jen příslušníkům cizích států za zásluhy, které získali o stát československý. Řád má 5 tříd (velkokřížníci, velkodůstojníci, komandéři, důstojníci a rytíři), jež jsou navzájem v poměru sestupném. Nikdo nemůže mít současně více tříd. — Medaile má 2 stupně.

Řádová vyznamenání mají numerus clausus. Nyní jest pro třídu I. (velkokřížníci) 200 míst, pro třídu II. (velkodůstojníci) 350, pro III. (komandéři) 900, pro IV. (důstojníci) 1500 a pro V. (rytíři) 3000. Medaile lze udílet bez omezení.

Řád i medaile propůjčuje na návrh vlády president republiky, a to na doživotí, leč by osoba vyznamenaná řádu pozbyla následkem odsouzení pro čin, jenž má v zápětí ztrátu čestných vyznamenání. Ani po smrti vyznamenaného se řády nyní nevracejí. Za udělení řádu a medaile Bílého lva se neplatí žádné taxy,

Výsledek revise z r. 1920.

Revise zákonem z r. 1920 byla zřejmě kusá, měla ráz jistého provisoria, či aspoň kompromisu; řekla A, aniž by doložila B. Budiž však znovu zdůrazněno, že v tom jest její přednost. Netrhala se zralými plody i plody nezralé. Není účelem zákonů, aby byly logičtější, nežli jest lidské nitro, zejména nitro průměrného občana. Její realistický ráz byl jistě dovršen tím, že zákon z dubna 1920 zavedl také trestní sankci, uzákonil přestupek užívání zrušených šlechtických titulatur, erbů, predikátů, zrušených řádů, vyznamenání a titulů, a neoprávněného užívání řádů a titulů platných.

Jest ovšem pravda, že z ní vnikly nové nesnáze. Naši občané, kteří mohli platně přijímati a bezrestně nositi čestné odznaky, kterých si dobyli — jsouce příslušníky čl. vojsk — na poli válečném za světové války jako uznání od vlád spojeneckých, nemohli platně přijímati vyznamenání, třeba od těchže vlád, z jiného titulu. Mohli si je nanejvýš uschovati doma, a to ještě s vědomím, že jednají proti duchu zákona, ne-li zrovna proti jeho literě. Naše zastupitelské úřady, které spolupůsobily při doručování těch čestných vyznamenání, jež byly zákonem z r. 1920 ze zákazu vyňaty, měly odmítati téměř spojeneckým vládám toto spolupůsobení, když šlo o vyznamenání jiná.

Velikou nesrovnalostí, nezasvěcení nepochopitelnou, bylo též, že naše republika udílí cizím státním občanům vyznamenání, ale vlastní příslušníky vyznamenati nemohla. Neznehodnocoval takový náš vnitřní vztah k instituci řádů vůbec vyznamenaným cizincům i jejich Bílého lva? Nesrovnalostí — zatím ovšem jen teoretickou — byla ta okolnost, že občanské osoby za zásluhy sebe větší nemohou dostati takovéto vyznamenání, jaké by mohl dostati náš voják, kdyby vypukla válka a kdyby — o čemž nelze pochybovati, že by se tak stalo hned po jejím započetí — bylo proň zavedeno vyznamenání za statečnost před nepřitelem. Člověk, který zachrání tonoucího; lékař, který se obětuje za epidemie; hasič, který jde do padající hořící budovy, aby vynesl dítě; mnohonásobný dárcer krve; horník, který fárá do hořícího dolu, aby zachránil svého soudruha — nejsou ti všichni také příklady osobní statečnosti stejně udatné, jako jest vojákova statečnost ve válce?

Pokud nějaký právní řád odmítá zásadně každé vyznamenání vůbec, potud občané nemají práva žehrat na to, že jejich zásluhy nejsou odměňovány a vyznamenávány. Lze však trvale vyznamenávat jen zásluhy jedny, a ne i jiné?

Děje-li se to, znamená to buď, že to stát nemyslí vážně s vyznamenáními, a pak je to ovšem zlé pro vyznamenané. Anebo, že sice vyznamenání pokládá za mravně hodnotnou instituci, ale pak že si neváží všech zásluh stejně; zejména, že si neváží zásluh svých občanů tolik jako cizinců. Pravda, i v tom by mohla být linie a logika, kdyby si stát řekl: sebe menší zásluha cizincova musí být honorována, protože je dobrovolná. Sebevětší zásluha vlastního občana se mlčky přechází, neboť je samozřejmá. To by mohlo být logické. Bylo by to však i lidsky psychologické? A hlavně: jest samozřejmá jen zásluha civilistova? Vzorné plnění povinností u vojáka v poli, který jest pod zvláštní přísahou, není prý tak samozřejmé?

Tyto všechny pochybnosti zřejmě rozhodovaly ono kompromisní řešení z r. 1920. Při tom, jak jsme se vzdalovali starého předpřevratového režimu, upoutaly nás také určité nechuti, které se nám tehdy zdály zásadní a všeobecné, které však byly jen právě protirákouské. Odvykli jsme si nenávidět zásadně policii, armádu, připustili jsme řadu omezení osobních svobod — jen proto, že věříme, že to více slouží státu, o němž jsme přesvědčeni, že je státem lepším, nežli byla monarchie. Neudál se zatím týž přesun, totiž přehodnocení s námi i ve věcech řádů a vyznamenání? Zdá se, že ano.

Jak je tomu jinde.

Pravda, jsou demokracie, které řády a vyznamenání zrušily a nových nezavedly. Spojené státy přímo v ústavě praví, že státní moc Spojených států nepropůjčuje žádného šlechtictví, titulů a řádů a že nikdo, kdo vykonává státní úřad nebo funkci, nesmí od „kteréhokoli krále, knížete neb cizího státu přijmouti dar, výhodu, úřad, titul nebo vyznamenání“. Ve Švýcarsku podobně konfederace jednak nezavedla vlastních vyznamenání, jednak zakázala všem nositelům spolkových funkcí přijímat od zahraničních vlád peníze, tituly, dary nebo řády.

Obě tyto republiky rozřešily si svůj poměr k instituci vyznamenání prakticky a lidsky: stát vyznamenání neudílí, ale nestará se o to, přijímají-li jeho občané vyznamenání z ciziny, leč by šlo o jeho funkcionáře. Těm to zakazuje z ryze praktického hlediska, aby si cizí vlády jeho funkcionáře nezavazovaly. Jak patrně, jde v obojím případě sice o ty hmotné způsoby zavazování, o dary, peníze, důchody, zvláště o vyznamenání, která se ale vezou v tom zákazu s sebou. Idea rovnosti jest manifestována jen tím, že stát abstrahuje od udílení vyznamenání. Stát však neexponuje svoji moc v potírání vyznamenání z důvodů doktrinářských, když jí jeho občané přijímají odjinud. Při tom jest na příklad znám hlad Američanů po cizích řádech, vyznamenáních a titulech. Jest také známo, že nikde není tolik společenských zařízení, připomínajících různé řádové, ba i šlechtické výsady, jako v občanském životě americkém. Stát je ovšem nechrání, nedodává jim lesku, ale také je nehubí jako škodnou. Pokládá je patrně za ventil lidské ješitnosti, a vztahuje i na ně svoje klasické liberalistické „Laissez faire“.

Kromě těchto dvou států a většiny ostatních amerických republik vedle Unie, se dnes vlastně žádný významnější stát neobešel bez vyznamenání. Jest s dostatek známo, co vyznamenání a řády znamenají v Sovětském svazu.

Zkrátka: my jsme se svým řešením otázky vyznamenání a řádů volili cestu zcela osamocenou a ojedinelou, ale ne šťastnou. Nejprve jsme se na problém rozpráhli s doktrinářským fanatismem, kterýžto postoj jsme nedovedli, a též nemohli, trvale udržet. Povělili jsme v něm tedy, ale ne tak, jako to učinili v Americe nebo ve Švýcarech; ne abychom svoji negaci zredukovali jen na stanovisko státu jako takového k udílení vyznamenání. Udělali jsme kompromis. Snad to u nás nešlo v této věci jinak. Pak ale řešení z roku 1920 nemohlo býti, leč dočasné. Stát musí být ve věci vyznamenání, musí mít ustanovení buď prakticky negativní, jako Švýcary, buď pozitivní, ale pak nemůže dojít takové

diskriminace, jaké zavedl zákon z r. 1920. Od zákona z r. 1920 k řešení dnešnímu byla nezvratná cesta. Šlo jen o to, aby dozrály po ní psychologické předpoklady, kterých tu v r. 1920 nebylo. To se patrně nyní již stalo.

Z á k o n z r. 1936.

Zákon z 21. října (č. 268) „o řádech a titulech“ přišel tedy 16 roků po první revizi r. 1920. Pěkná to doba! Vydání tohoto zákona zrálo pomalu. Už v r. 1928 se na něj pomýšlelo. Pak věc usnula. Nyní konečně povolena. Jaký jest obsah nového zákona? Jakou revizi přináší? Jaké otázky ponechává ještě nadále otevřené?

Zákon praví, že vyznamenání ve způsobu ř á d ů a č e s t n ý c h o d z n a k ů za zásluhy o stát československý musí zakládati se souhlasem presidenta republiky vláda nařízením, a to jak pro československé státní občany, tak pro cizince. Propůjčování těchto vyznamenání bude příslušet presidentu republiky na návrh vlády; při vyznamenáních za statečnost před nepřitelem může president svou působnost delegovati ministru národní obrany nebo velitelům vojska.

Zde tedy novum záleží v tom, že podobné řády, jako je dosud Bílý lev pro cizince, a jako mohly (ač dosud nebyly) býti zavedeny pro naše vojíny, budou moci nyní být zřízeny i pro civilisty — naše státní příslušníky.

Druhým novum jest, že státní občané českoslovenští budou nyní moci přijímat i zcela legálně, a nositi cizozemské řády a vyznamenání (i tituly); podmínkou však je svolení presidenta republiky dané k návrhu vlády.

Dále se v zákoně praví, že vláda může usnesením zakládati pamětní odznaky a že president, vláda a členové vlády mohou projevovati uznání za vynikající činnost či výkony ve veřejném zájmu. Ani pamětní odznaky, ani taková uznání nejsou „vyznamenáními“ ve smyslu zákona z r. 1918, neboť buď při nich nejde o zvláštní individuální vyznamenání, buď zase schází moment zevní okázalosti. Zdá se tedy, že tímto ustanovením se nezavádí nic, co by již dříve president nebo vláda nebyli mohli dělat. (Vskutku také „uznání“ bývala již dříve vyslovována.)

Také ve věci titulů zavádí nový zákon některé změny. Vláda nařízením bude moci stanoviti tituly pro osoby, které — nikoli z povolání — vykonávají funkce ve veřejné správě či soudnictví. Za mimořádné výkony a za dlouhotrvající záslužné služby budou moci býti také státním a jiným veřejným zaměstnancům udílány čestné tituly. Toto zmocnění vládě nutno ovšem chápati jen v mezích daných pro tituly v ústavní listině (§ 106). To jest i tyto čestné tituly mohly býti udílány jen tak, že označují „úřad“, když neoznačují „povolání“. Musejí tedy býti v souvislosti s úřední funkcí toho laického přisedícího, o něhož v daném případě vždy jde. Jakékoli libovolné tituly nebude možno voliti, a rovněž nebude možno široce vykládati okruh osob, kterým se tyto tituly budou udílati.

Za propůjčení vyznamenání nebo titulu čs. státním občanům může býti vybírána taxa ve prospěch státní pokladny. Touto fakultativní formou vyslovil zákonodárce myšlenku, která mnohem neomaleneji byla řečena v původní vládní osnově, kdež se pravilo, že čs. státní občan jest za propůjčený řád nebo titul p o v i n e n platit taxu až do 100.000 Kč; že však toto ustanovení se nevztahuje na řády a odznaky za statečnost a že od taxy lze osvobodovati.

Formulace konečná jest sympatičtější. Bude to však mít vliv na praxi? Znamená to, že si zákonodárce nepřejde, aby při udílení vyznamenání fiskální zájmy se staly účelem? Budiž konstatováno, že v instituci řádů a vyznamenání samé o sobě není nic nedemokratického. Ale demokracie by zplakala, kdyby vyznamenání byla zaváděna proto, aby si je mohl opatřiti, kdo může za-

platit 100.000 Kč taxy. Anebo, aby ten, kdo nemá o stát jiné zásluhy, nežli, že vyklopí tento peněz, byl postaven na roveň stejným vyznamenáním — dejme tomu — onomu hasiči, který zachránil z hořícího domu dítě, a zachoval tak státu život jednoho jeho občana.

tedy i technice — a nikoliv jen jednou ze složek, přispívajících k rovnováze.

Mohu proto souhlasit s Čapkem, říká-li, že se dnes duch ovládnutí nebezpečně šíří na úkor ducha poznání, nemohu však být s ním zajedno, ztotožňuje-li ducha ovládnutí s podstatou činnosti technické.

Iužewjr.

dopisy

Duch ovládnutí a duch poznání Technikova námitka Karlu Čapkoví

V poslední Přítomnosti postavil Karel Čapek duchovní kulturu proti technice, bera za pravdu, že hybnou silou prvé z nich je duch poznání, druhé pak duch ovládnutí. Takto si zjednodušiv problém, zjišťuje, že dnes duch ovládnutí — tedy i technika — nebezpečně převážily ducha poznání — kulturu, již je třeba pomoci, aby se zase dosáhlo rovnováhy.

Nepochybuji, že poslední požadavek — pomoci kultuře — je dnes skutečně žádoucí, vždyť nekulturnosti je jistě kolem nás tolik, že všichni přejeme snaze Čapkově úspěchu. Nemohu se však smířiti s tak všeobecným posouzením a odsouzením činnosti technické. Čapek píše: „Technika je ovládnutí přírodních hmot a sil. Otázkou je, kde se ta chuť ovládat jednou zastaví.“ — Nikdy! Karle Čapku. Pohnutkou techniky zajisté není jen chuť ovládat. Technika je tvořivá činnost, kterou vidíme v nejčistší formě na př. u vynálezců. Nemyslím, že je podstatný rozdíl mezi pohnutkami tvoření a mezi radostí z tvořivé práce na př. u spisovatele, t. j. umělce tvořícího kulturní hodnoty, a takového Tesly. Týž duch je v obou — duch tvůrčí. Nezbytnou podmínkou, nikoliv však základní pohnutkou, technické činnosti jsou však hmoty a přírodní síly — účinnosti kulturní nikoliv; v tom vidím hlavní dělítko obou činností. Technika, jsouc nezbytně vázána na ony hmoty a síly, sleduje často jejich vládce, to však platí do jisté míry i o mnohé činnosti humanitní — vzpomeňme jen Michelangela!

Čapek sám říká, že vědy humanitní jsou svou povahou universální. Myslím, že již proto je nelze srovnávat na téže basi s technikou, která je jen součástí universality. Tak tomu bylo i ve starém Řecku, jehož se Čapek jistě neprávem dovolává, jakožto netechnického — stavební technika Řeků byla vysoké úrovně a jejich válečné stroje rozhodně asi připadaly odporcům strašné a nelidské. Myslím, že humanitní vědy by měly obsáhnouti i dnešní svět, techniku a zemědělný, a měly by učit rozumět mu a vésti k dorozumění lidí, což si přeje Čapek ovšem bez proložených slovíček. Snažme se, aby vědy humanitní byly nadřazeny ostatní činnosti lidské —

Zemědělské zadlužení

Vážený pane redaktore, v posledních číslech „Přítomnosti“ asi dvakrát byla zmínka o faktu, že zadlužení našeho venkova není tak katastrofální, jak jej líčí agrární strana, o čemž svědčí okolnost, že přes prodloužení lhůt k zemědělskému vyrovnání došlo jen asi 3000 přihlášek. Správnost tohoto tvrzení potvrzují zkušenosti z našeho okresu. Okresní město je sice bohaté a má zámožné obyvatelstvo, ale venkov je poměrně chudý, je to bývalá doména Hohenlohova, takže na našem okrese nejsou téměř žádní velcí sedláci a byly by tudíž podmínky pro zemědělské vyrovnání zvláště příznivé.

Konec konců došlo pouze asi 15 přihlášek a k tomu ještě vypadají přibližně takto: Manželé H. z obce K. ohlásili zemědělské vyrovnání, mají 90.000 Kč knihovnických dluhů a 15.000 Kč dluhů neknižovnických. Byl proveden odhad, při kterém hospodářská stavení oceněna částkou 30.000 Kč, ač byla postavena v minulých 3 letech za částku přes 80.000 Kč, oceněny byly polnosti a zjištěno, že majetek manželů H. činí 120.000 Kč, jinými slovy, že předlužení neexistuje, a to prosím, strych pole byl odhadován za cenu dle bonity půdy za 1900 Kč až 2500 Kč, ač je v obci K. běžná cena za jeden strych 3000 Kč až 4500 Kč. Krátce kdyby odhad byl proveden dle skutečných běžných cen, bylo by se zjistilo, že majetek manželů H. činí přes ¼ milionu Kč, při čemž jsou dlužní celkem 105.000 Kč.

Případ manželů H. není žádnou výjimkou, případy ostatní jsou více méně obdobné. To je výsledek po velké agitaci v zemědělských kruzích, prováděné agrární stranou. Ještě „blahodárnější“ účinky jsou docilovány nemenší agitací ohledně moratoria, prováděné touže stranou. Není u nás totiž vzácností, že sedlák, mající 50 strychů polí, který není v knihách haléřem zadlužen, odmítne zaplatiti účet 1000 Kč s prohlášením, že stejně na něj nikdo nemůže, což ovšem správné není. Ale poměry ty, podlomivše úplně morálku lidí z našeho venkova současně ovšem i poskytování jim úvěru, zhoršují jenom celkovou hospodářskou situaci, ale to je zase jiná historie právě tak, jako fakt, že i celé zemědělské vyrovnání i v řídkých, odůvodněných případech je darem danajským.

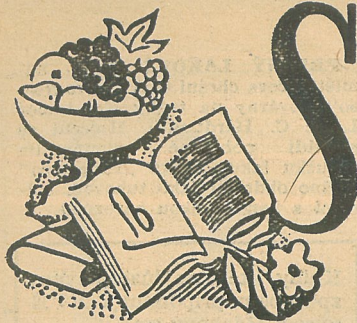
Poroučím se Vám

Dr. Jírka.

Káva mocca Bon Ami - ta káva mezi kávami

Los, který bojuje za vaše štěstí
JE LOS TŘÍDNÍ LOTERIE **BOHATSTVÍ**
Přes 1.300.000.000 Kč vyhrál hráčům třídní loterie od převratu

DIPLOMAT náš nový dopisní papír distinguovaných kruhů vyhovuje nejpřísnějším nárokům vyhraněného vkusu a hodí se znamenitě pro písemný styk s nejváženějšími osobnostmi. Je to bělostný klasicky krásný papír s jemným nelesklým povrchem, obálky jsou opatřeny vložkou z šedého hedvábného papíru (aby byly neprůsvitné). Na skladě jsou čtyři velikosti a zašleme k výběru ochotně vzorky na požádání.
KAREL KELLNER, PRAHA, Václavské náměstí 61 - Dlouhá třída 17

K. H. Mácha:

JEST PĚVOUV OSUD

*Jest pěvoúv osud světem putovati,
Kamkoli dojde, vlast nalézá stou,
Všech po nivách stí ráže vykotlati,
Jímž ověněi harfu zvučtíou.
Marně se snaží svět ho sušovati!
Skutkové jeho v Boha záře jsou
Seslány na zem tmu osvětlovati!
Tajemství světův, srdcí píes i hněti!*

*Takž na své pouťi já tou zpěvu moci
Odkřívám býlý i budoucí čas,
A v srdci hluboké co dřímá noci,
Na světlo vyluzuje harfy hlas.*

K stému výročí Máchovy smrti 5. listopadu 1936. Z Krčmova vydání Máchova díla, které vyšlo letos jako jubilejní svazek.

POZNÁMKY**BEDŘICH HLAVÁČ ZEMŘEL.**

Tricátého října zemřel v Praze osmašedesátiletý Bedřich Hlaváč, významný český publicista, předválečný vídeňský zpravodaj Masarykova—Herbenova Času, proslulý jako takový svou pozoruhodnou znalostí předválečné Vídně, dvorních i politických poměrů rakouských, po válce pak účastník organizačních příprav na vydávání Prager Presse a šéfredaktor Tribuny, jímž byl až do jejího zániku. Oddán spolupracovník Masarykův, který v něm jako český politik měl svou pravou ruku, informátora nejen autentického, ale i směrodatného, prospěl české věci jako nikdo druhý, právě

Chvála veršů

V tom, jak se v jejich rytmech nezanikavě člení čas a jak své rozeznělé strofy klenou z nekonečna dění, je jim dána věčná mladost v tom nejlepší slova smyslu; ba vlastně i jinak: i milost stáří, které nehnye sešlostí věkem, změnami lidských řádů, ani železným chodem dějin, a které nerušeno věky, zůstává slovem živým.

Josef Čapek v Kulhávém poutníkově

tím, že věděl všechno, co se ve Vídni šustlo. Svou znalostí rakouských poměrů politických, dvorních a Vídně vůbec i českého politického života let předválečných uložil Bedřich Hlaváč do monumentální závazné monografie „František Josef I. — Život — Povaha — Doba“, která je i obrazem poměru Vídně k Čechám a české politice v letech 1848 až 1916 i galerií význačných osobností, které za vlády Františka Josefa I. stály v popředí života rakouského dvora a v čele vídeňské i české politiky. S autorem této monografie odchází nejen velký znalec předválečných poměrů politických, ale i jedna z nejvýraznějších hlav naší předválečné žurnalistiky.

K 25. VÝROČÍ SMRTI MILOŠE JIRÁNKY.

Před pětadvaceti lety, 2. listopadu, zemřel v Praze Miloš Jiránek, mladý, teprve šestatřicetiletý český malíř, výtvarný kritik a estetik. Nějak během těch dvacetipětí roků, které uplynuly od jeho smrti, upadl v zapomenutí tento výrazný zjev českého umělce, jehož prudkému sensualismu dychtivému nepřetržitých barev, dojmů a sensací,

zejména zrakových, vyhovoval nejvíce impresionismus, jehož byl v počátcích své tvorby vášnivým vypravěčem a v počátcích své umělecké teorie bojovníkem. Autor monografie o Manesovi, Schwaigrovi, studie „O moderním českém malířství“, malířského cyklu „Zbojníci“, který v posledních letech svého krátkého života, jako v osudné předtuše, že zbývá tak málo času, podnikl nadlidský přímo zápas o překonání starých forem a o nalezení nové, zápas, v kterém svou vůli i uměleckou energii nutil ke krajnímu vypětí a přepětí sil, aby klesl dřív než zvítězil, si zasloužil vzpomínky i jako básník. Napsal knihu „Dojmy a potulek“, což je jakási hrst sensací a prudkých dojmů ze Slovácka a tamější krajiny, z atelierů i obrazáren nejruznějších zemí, která jsouc už řadu let vzácností na knihkupeckém trhu, potvrzuje svou větou podivuhodně melodickou, malebnou, slovem básnický intenzivním, rytmem a rozkošnickým, že Jiránek byl i výrazný umělec slovesný, jakých máme málo. Tento umělec, který se jako nikdo druhý dovedl opít barvou a tvarem, zvukem a hudbou, scenerií krajinou i scénou zabydlenou výraznými typy lidí, byl z těch vášnivců umění, kterým je ono všim: celým životem a poslední moudrostí, bez něhož by rostli planě a marně. K 25. výročí Jiránkovy smrti vydává Fr. Borový svazek s názvem *Miloš Jiránek: Literární dílo*, který obsahuje celý literární odkaz

Jaroslav Cisař:

NEBEZPEČÍ MOCI.*

Svět je pln krásy, která leží na dosah ruky každého, kdo o ni dovede požádat. A vedle jeho hmotné i nehmotné krásy vlastní leží nepřehledné bohatství kultury, vědění a krásy, které nám odevzdaly generace myslitelů, umělců, básníků a jiných jeho milenců, abychom ho užívali, udržovali a rozhojňovali. V tomto úkolu připadá na zástupce vědy — čisté i užité — role nesmírně obtížná, ale i důležitá a odpovědná, aspoň pokud se týče způsobu, jakým se bude plnit poslední část tohoto úkolu, skoro rozhodující. Obtížná proto, že její řádné plnění vyžaduje a předpokládá nejen velkou a hlubokou informovanost a všestrannost, ale také — a skoro hlavně — ono řídké spojení citu s rozumem, ono harmonické zladění srdce a ducha, které obdařuje svého nositele jak schopností správného vážení hodnot, tak úctou k lidským citům a shovívavostí k lidským radostem, a které nazýváme moudrostí.

Moudrost, bohužel, neprovází vždycky vědění. „Knowledge comes, but wisdom lingers“ praví verš známé básně Tennysonovy — vědění, znalost přichází, ale moudrost otáčí — přešlapuje přede dveřmi a nepřelivost a náležitosti jí spíše zašene než přivábí.

A dvakrát bohužel, jen velmi zřídka je moudrosti provázena

* Výtah z úvodního článku revue „Věda a život“, která zahájila právě svůj třetí ročník.

FEUILLETON

F. W. Westaway:

CO VÍME O STÁŘÍ CIVILISACE*

Je tomu snad milion let, možná i víc, co se po prvé začala probouzet u našich předků rozumová úvaha a sotva lze pochybovat o tom, že celá sta tisíců let potom pokrok byl neobvykle pomalý. Ale přišel čas, kdy primitivní člověk se naučil rozdělat oheň, hovořit, vyrábět jednoduché zbraně na svou obranu, stahovat kůže se zvířat a užívat jich jako příkrývek a zdá se, že postupně se dostal do větší části obyvatelného světa. Kolumbus ho ještě našel v Americe v roce 1492 a ještě za našich dob žije s námi v částech Afriky a Austrálie.

* Výtah z díla „Objevy bez konce“, které vydává v sešitech Fr. Borový.

Na některých místech, na př. v oblasti Pyrenejí, člověk staré doby kamenné dosáhl postupně poměrně velkého pokroku. Jeho obrazy na př. ukazují, že tehdejší ženy nosily dobře střizené suknice. Malované obrazy na stěnách skalních úkrytů a jeskyň projevují neobyčejnou obratnost a dovednost. Mnohých z nich byly provedeny na stropěch jeskyň a chodeb, kam denní světlo nikdy neproniklo. Nikde tam není ani stopy po kouřích, takže zřejmě se tehdy dosáhlo velkého pokroku v oboru umělého osvětlení. Pro vědu je to velická hádanka: jaké to bylo osvětlení?

Je tomu možná 50.000, ba snad 100.000 let, co se zavřela temnota nad věkem staré doby kamenné a může to být 20.000 let, co znovu zmizela a přišel věk nové doby kamenné. Co se dalo v té dlouhé noci? Nevíme nic jiného než to, že člověk staré doby kamenné zmizel a přišel člověk nové doby kamenné.

První věc, která nás zarazí u člověka nové doby kamenné, je jeho ob-

rovský skok dopředu proti staré době kamenné. Je daleko, daleko blíže našim vlastním časům, než je časům svých předků ve staré době kamenné. V té dlouhé neznámé době mezi těmi dvěma věky se naučil dělat tisíce věcí a při tom se naučil dělat i dobře. Naučil se obratně vzdělávat půdu. Zkrotil domácí zvířata. Vyznal se v základních uměních předení a tkaní. Byl vysoce zdatným hrnčičem. Byl budovatelem a stavitelem. Vytvořil vynálezy a umění, která se rozvíjela v nepřehledné rozmanitosti od té doby. Nebyl už divokým lovcem z dob starého věku kamenného; sídlil už ve společnostech. Vytvořil už formy vlády. Ale ještě neobjevil kovů a jeho nejlepší obranná zbraň byla hlazená kamenná sekera s ostrým okrajem, velmi pěkně udělaná, nekonečně lepší než těžkopádná věc jeho předků. Ale ještě tu nebylo oštěpu ani sekery válečné.

Velmi se podobá pravdě, že kultura nové doby kamenné byla už pevně usazena v údolích Nilu a Eufratu a

na Krétě před 8000 nebo 10.000 lety.

Věk nové doby kamenné přechází neznatelně do doby bronzové, snad asi 6000 nebo 5000 let před Kristem, a ta zase do doby železné snad asi 1000 let před Kristem.

Odkud máme doklady z věku nové doby kamenné? Dějepis závisí na psaných památkách jakéhokoli druhu a písmo je umění, jež bylo objeveno poměrně pozdě. Poznatky o věku nové doby kamenné závisíme převážně na archeologii, kterou podporuje geologie a paleontologie. Několik desítek archeologové prozkoumávali stará sídliště, v mnoha případech v pahorcích s několika vrstvami; vykopávali zasypané budovy; otvírali hroby; prozkoumávali pozůstatky; tak dospěli k tomu, že mohli obnovit postupně období dřívějších civilizací, o jejichž existenci před 50 lety nebylo téměř tušení. Archeologie ustavičně měnila, doplňovala, osvětlovala a opravovala psané dějiny.

Objevů ze staré doby kamenné

moc. Člověk zptýlý pocitem moci touží jen po moci další. Užíváje moci, kterou mu dala věda, žádá po vědě, aby se věnovala výhradně jejím zvěšování. Dychtí ovládnouti svět, poklonil se Satanu, a ztratil duši vlastní, ztratil i úctu k duši jiných a ke všemu, co je nejlepší v člověku.

Ano, zde je nebezpečí. Nebezpečí, které je třeba jasně si uvědomit, které je dobře mít na očích, a kterému je nutno čeliti, nemá-li impuls moci — der Wille zur Macht — nabýti vrchu nad impulsem lásky a proměnití lidskou společnost na bezduchý, bezradostný, bezcitný mechanismus mravenišť robotů.

totoho umělce, studie o Manesovi, Schwaigrovi, o moderním českém malířství, pak závaznou korespondenci i poslední listy a četné fragmenty spolu s výběrem drobných prací, které doplněné novým svazkem melantrišských Pramenů, výtvornou monografií Miloš Jiránka, jistě obnoví památku a zvuk jména umělce nejen povolání ale i aktuálně vyvolaného.

KNIHA BÁSNÍKOVA PŘÁTELSTVÍ.

Vítězslav Nezval: Ulice Gít-le-Cœur. Vydal Fr. Borový v Praze. — Toto je knížka nikoli cestovních dojmů a vzpomínek, nýbrž básníková přátelství. Vznikla po loňském Nezvalově zájezdu do Paříže, kde se chtěl náš básník zúčastnit Mezinárodního kongresu spisovatelů a navštívit své pařížské surrealistické přátele. Obširně se v ní vypravuje o tom, jak se Nezval setkal se svými přáteli po prvé a jak se zúčastnil dalších jejich schůzek a debat o připravovaném kongresu, vypočítávají se v ní všechny ty podivuhodné náhody, které sváděly naše surrealisty s pařížskými, jsou tu obdivné portréty umělců Nezvalovi mi-

lych a kritické těch, které nemiluje; je tu také dosti podrobně vylíčen průběh kongresu i to, proč Nezvalovi nebylo na tomto kongresu uděleno slovo a pod. Mnohému čtenáři se snad bude leckterá stránka zdát malicherná nebo málo mužná a nebude každý sdílet také Nezvalovo okouzlení nad věcmi málo významnými. Půvab knížky je však v její jasné a čisté atmosféře, v citové horoucnosti a v bezmezné přátelské oddanosti, pro níž dosud nenašel Nezval výrazu vrlejšího a která nemá nic společného se zaslepenou horlivostí vyznavače. Toto přátelství je jistě velikým zážitkem. Hle, co o něm sám píše: „Kdybych měl ještě jednou říci co možná nejstručněji, jaká moc mne připoutala jednou pro vždy k André Bretonovi, nebudu se patrně příliš mýlit, když se domnívám, že je to jeho čistota. Neboť jen čistota dává lidské tváři svatozář, jaká se vznáší nad Bretonovou hlavou a jen čistota dovede vidět, slyšet, myslet a cítit s tak jistým uchopením pravdy a poesie přímočarostí a největšího kouzla, jak myslí a cítí André Breton... A bylo-li mé jinošství jediným spontánním gestem, vyslaným k ohni čistoty, netoužím po ničem tolik, jako dobrat se jí znovu, když jsem z ní byl ztratil v mnoha utrpeních její světlou korunu, dobrat se jí znovu, být i za cenu daleko větších utrpení, než jsou ta, která mne vypudila z její závažné hranice. Byl-li teprve André Breton tím mužem, který mně dal zatoužit opět po čistotě s obohelou krajkou, již jsem kdysi pohodil v zákoutí temných ulic, jak bych mohl nemilovat s fanatismem, kterému nikdy neporozumějí mstivě a sobecké bytosti, utřknuté svým vlastním jedem.“ Chtělo by se citovat ještě některé jiné stránky této knížky, tak zejména meditací o kráse osvobozující samoty, meditací tak ryzí a hluboce jasnozřivou, i stránky básnického a přátelského okouzlení. Mimo to však dává nám tato útlá knížka hlouběji poznati nejen pařížské surrealisty, o nichž se tu dovidáme mnoho autentického a charakteristického, ale i Nezvala samotné-

rá byla potom pálena. Později se z těchto obrazů staly znaky a jejich úkolem bylo představovat slabiky, ale ne písmena. Na začátku své historie Babyloňané zavedli velmi důkladnou soustavu slabikových značek. Rozluštění evropských hieroglyfů a babylonského klínového písma přispělo značně k naší znalosti starých civilizací. Někteří z těch národů starých civilizací byli postupně vábeni k břehům Středozemního moře a tak shledáváme, že se vyvinula po sobě tři veliká střediska rychlého pokroku, totiž na Nilu, v údolích Eufratu a na Krétě. Vzestup a pád Egypta, vzestup a pád postupných říší v babylonské oblasti a vzestup a pád Kréty jsou první velkou dobou historie. Druhá veliká doba — vzestup Řecka a později vzestup Říma — přišla hned za ní. Pak se dostavila třetí — srážka mezi slábnoucími národy Středozemního moře a vzdatnějšími národy střední Evropy a pozdější vývoj moderního světa. Čas po čase hrubší a méně civilizovaný národ nabyval převahy nad starší civilizací, ale hrubší dobyvatel obýjejí si něco přisvojil z civilizace, kterou přemohli, a zaujali její místo ve vedení světa. Postupně vedli Babyloňané, Assyřané, Peršané, Řekové, Římané — a všichni nechali za sebou hodnotný odkaz pro své nástupce.

Klínové písmo, jehož po prvé užívali staří obyvatelé Babylonie, bylo původně písmem obrazovým, jehož obrazy byly skládány z několika klínovitých vtisků do měkké hlíny, kte-

ho. Půvabná knížka, která se čte s rozkoší.

V. Závada (v „Listech pro umění a kritiku“).

ho. Půvabná knížka, která se čte s rozkoší.

V. Závada (v „Listech pro umění a kritiku“).

KNIHY BEDAKCI DOŠLÉ.

Dr. Jan Kapras ml.: „Fašismus“. 3. sv. knihovny „POLITIKA“, kterou řídí univ. prof. dr. Jan Kapras, Stran 408. Cena brož. Kč 25.—, váz. 35.—. Vydal L. Mazáč v Praze. Dílo je obrazem italských poměrů; knihou, která podrobným zkoumáním teorie i fakt, snaží se pronikat ke kořenům, z nichž dnešní italský režim vyrůstal a které jej živí. Autorova znalost národohospodářství i politické filosofie dodává tomuto dílu závažnosti vědeckého pojednání.

Milena Nováková: Teď nebo nikdy. Román. 48 Kč. Vydal Čin v Praze.

Ing. V. Vorel: „Daňové revize“. Cena spisu jest Kč 30.—. Vyšel ve sbírce „ECONOMICA“. Nakladatelství „Orbis“, Praha XII., Fochova 62. Jest to informativní odborné dílo, které dosud chybělo v československé účetní literatuře. Autorem díla jest revisní rada ministerstva financí, jehož dvouletá revisní praxe a rozhled v oboru daňových revizí jest zárukou dobré jakosti tohoto díla, sepsaného pro odborné kruhy i pro zainteresy laiky.

PRUŽNÝ LAKOVÝ OBAL namísto dřeva chrání tužku „Progresso“, továrny na tužky Koh-i-noor L. & C. Hardtmuth. Hrocení se provádí pohodlně odloupením proužku laku. Tužku „Progresso“ možno obdržeti jako tuhovou, snímáči a kancelářskou barevnou.

Knihy, které nejdůstojnějším způsobem připomínají STĚ výročí Máchovy smrti:

K. H. MACHA: **Dílo JUBILEJNÍ SVAZEK**
Obsahuje Máj; básně, dramatické zlomky, prózu, zápisníky, deníky a korespondenci, čtyři reprodukce Máchových kreseb, náčrt k jeho podobizně od J. Umana a bohaté biografické i bibliografické poznámky vydavatele Fr. Krámy, našeho znalce K. H. Máchy.
1216 stran Váz. 50 Kč

JOSEF HORA
Máchovské variace
Cyklus básní, v kterých vůdčí český lyrik dal vroucí výraz svému nejpodstatnějšímu vztahu k Machovi.
15 Kč. Váz. 25 Kč.
U knihkupců.

FR. BOROVÝ
Praha II. Bratislava
Národní tř. 18. Dunajská 21

Technický slovník naučný

prodám, nepoužitý, 11 dílů v orig. vazbách a 9 posl. sešitů (písmeno T), původní cena 5.305,40 Kč. Nabídka s udáním koupě v Kč, za hotové, do adm. Přítomnosti pod zn. Technický slovník Národní tř. 18.

Nový román proslulého autora „Cesty do hlubin noci“ bude vydán jen na subskripci, jejíž původně stanovená lhůta byla prodloužena do 31. XII. 1936. Je to kniha, jejíž autor jest právem srovnáván se stavitelem katedrál, která obsáhla v své mohutnosti vše — zemi i nebe, peklo i očištěc, ctnosti i hříchy, všechna roční období, tělo i ducha. Subskripční cena knihy, která obsáhne 780 stran, v celoplátěné vazbě je Kč 90.—, ve vazbě polokožené Kč 110.—. Podrobné informace a subskripční brožurku dodá každý knihkupec nebo přímo nakladatel Václav Petr, Praha II, Ječná 32

Sanatorium dra Borůvky
PRAHA II, LEGEROVA UL. 61n.
Ústav pro choroby chirurgické, ženské a porody
Telefon 212-3-7, 379-0-6, 332-3-8